

Manja Flisar Šauperl
OŠ Janka Padežnika Maribor

GLASBENA MATICA MARIBOR Z VIDIKA GLASBENEGA IZOBRAŽEVANJA

Izvleček

Z izobraževanjem velikega števila glasbenikov je Glasbena Matica Maribor (GM Maribor) bistveno segla v reševanje problematike glasbene izobraženosti in posledično koncertne dejavnosti v tem delu Slovenije. Izobraževala je mlade glasbenike in tako postopoma in kakovostno izpolnjevala vrzeli. Nenazadnje je glasbena šola bistveno povečala število glasbenih učiteljev, obenem pa je vzgajala mariborsko koncertno občinstvo. Da je delo bilo sistematično in kakovostno zastavljeno, moremo utemeljevati s prisotnostjo takrat najpomembnejši mariborskih glasbenikov (Hinko Druzovič, Emerik Beran, Viktor Parma, Ferdo Herzog), ki so si zamislili organizacijo šole po evropskem vzoru. Ko skušamo povzeti prizadevanja mariborske GM, ki jih je kazala na izobraževalnem področju, moramo upoštevati stvarne družbene in politične razmere, kakor tudi nezadostnost slovenske in splošne kulturne tradicije Maribora. Potrebno je poudariti pomanjkanje usposobljenih kadrov in denarnih sredstev, ki je nemalokrat zanetilo nesoglasja znotraj društva. Upoštevati je potrebno težave s prostori, ki so bili vseskozi pretesni, ob koncu 30-ih let pa odpovedani. Kljub temu je šola GM Maribor v slovenskem prostoru zasedla mesto uglednega zavoda.

Ključne besede: glasbena ustanova, glasbeno šolstvo, Maribor, Glasbena Matica, kulturna zgodovina

Abstract

Glasbena Matica Maribor from the Perspective of Music Education

Educating a great number of musicians, the Glasbena Matica Maribor (GM Maribor) essentially contributed to the salvation of problems in the area of musical education and therefore also concert activities in this part of Slovenia. It educated young musicians and thus gradually and with quality filled the existing gaps. Moreover, the music school essentially increased the number of music teachers and at the same time educated the concert public in Maribor. The work was build up on a systematical and qualitative base, which can also be proved by the presence of the most important musicians in Maribor at that time (Hinko Druzovič, Emerik Beran, Viktor Parma, Ferdo Herzog), which had in mind a school organization like the European one. As we try to sum up the efforts of the GM Maribor, which it had shown in the educational area, we have to bare in mind the political and social circumstances as well as the insufficiency of the Slovene and general cultural tradition of Maribor. We have to emphasize the lack of qualified cadre and financial resources, which often caused disharmony within the society. There was also a problem with the society's premises which was too small and was cancelled in the late 30s. In spite all that the school GM Maribor gained a respectable position in the Slovenian place.

Keywords: music institution, music school system, Maribor, Glasbena matica, cultural history

Uvod

Pričujoče besedilo bo osvetlilo delovanje glasbene šole Glasbene matice Maribor (GM Maribor). Predstavljeni bodo podrobnejši izsledki raziskovanja njene izobraževalne dejavnosti, primerjave GM Maribor z ljubljansko Glasbeno matico, izobrazbena struktura strokovnih delavcev šole, dejavniki, ki so vplivali na problematiko zaposlovanja, organizacija pedagoškega dela, pedagoški delavci šole, odmevi na delo šole ter osebni in profesionalni vpliv posameznih ravnateljcev na delovanje šole. Imenovani bodo tudi najvidnejši glasbeniki doma in drugod (pevci, inštrumentalisti in dirigent), ki so prva in temeljna glasbena znanja pridobili prav na glasbeni šoli mariborske GM.

Glasbena matica Maribor

GM Maribor je bila ustanovljena na pobudo skladatelja, zborovodje in sodnega svetnika Oskarja Deva ob sodelovanju generala in pesnika Rudolfa Maistra-Vojanova. V obdobju med letoma 1919 in 1948 je bila osrednja glasbena ustanova v Mariboru.¹ Povod za ustanovitev GM je narekoval moški pevski zbor, katerega je Oskar Dev sestavil maja 1919. Pevci in zborovodja so tako postavili temelje mariborski GM, ustanovljeni po vzoru ljubljanske GM. Ustanovni občni zbor se je vršil 5. septembra 1919 v sobi razpuščenega nemškega Filharmoničnega društva, od katerega je GM prevzela inventar in prostore v tretjem nadstropju poslopja Union.² Vse prve prispevke in dohodke so namenili ustanovitvi glasbene šole, ki je pričela z delom 1. oktobra 1919. Ob koncu prvega šolskega leta je šola imela 194 učencev in kar 800 podpornih članov.³ O statusu ustanove je neznani poročevalec Tabora ob koncu drugega leta zapisal zapisal: »Še je zasebni zavod. Kar se mora doseči in česar se doslej ni moglo doseči vkljub vsem prošnjam in intervencijam na Beogradu, je prevzetje zavoda v državno upravo. Prvi institut, ki ima nesporno pravico na državno brigo in podporo, je naša Matica in novi odbor hoče to nalogo izvesti.«⁴

Mariborska GM je bila osnovana po vzoru ljubljanske,⁵ zato se primerjanje ene z drugo zdi samoumevno. Poudariti je potrebno le nekatera dejstva, zaradi katerih neposredna primerjava ni mogoča. Prvo razliko določa trenutek njenega nastanka in povsem neprimerljiva kulturna klima okolja, v katerem sta vzniknili. Ljubljanska GM je bila konec 19. stoletja, s prvimi poskusi delovanja v letu 1872, ustanovljena v okolju z bogato glasbeno tradicijo. Nasprotno je mariborska, ustanovljena slabega pol stoletja kasneje (1919) nastala v mestu, ki slovenske glasbene in kulturne tradicije v tolikšnem obsegu ni premoglo. Do leta 1918 v mestu ni bilo niti ene javne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, le na nižji gimnaziji so imeli vzporednice z delnim slovenskim jezikom. Nemščina je bila takrat uradni in pogovorni jezik Mariborčanov (leta 1910 je v Mariboru živelo le 14 % slovensko govorečega prebivalstva). Kulturno delovanje, posebej

1 Manica Špendal, »Razvoj glasbenega življenja v Mariboru«, *Maribor skozi stoletja*, Maribor: Založba obzorja, 1991, str. 654.

2 »Poročilo o ustanovnem občnem zboru«, *Mariborski delavec* 2 (7. 9. 1919), str. 3.

3 Vlado Golob, »Glasbeno šolstvo v Mariboru od 1919. leta«, *Srednja glasbena šola Maribor – 10 let v svobodi (brošura)*, Maribor: Srednja glasbena šola Maribor, 1995.

4 »Glasbena matica v Mariboru«, *Tabor* 3, št. 174 (4. 8. 1921), str. 2.

5 Manja Flisar, »Ustanovitev GM Maribor«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948) – disertacija*, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 23–27.

profesionalno, je bilo povečini v rokah Nemcev, Slovenci pa so delovali le na ljubiteljski ravni in v neugodnih pogojih. Po zlomu avstro-ogrske monarhije je mesto hipoma izgubilo nekdanji cvetoč gospodarski položaj. Izsledilo se je 6000 prebivalcev, predvsem nemški častniki, vojaki, uradniki, sodniki ter učitelji in profesorji, Maribor pa je naenkrat preplaval val priseljencev, predvsem s Primorskega. Leta 1921 naj bi jih bilo ob severni meji in okrog Maribora kar 11.000.⁶ Spremenjena narodnostna struktura prebivalstva ter sodelovanje priseljencev z domačini sta tlakovali pot slovenske kulture v Mariboru, do takrat onemogočene zaradi nemških pritiskov. Z velikim političnim preobratom in visokim številom priseljenega prebivalstva si je Maribor tako pridobil moči za vsestranski zagon kulturnega življenja. Družbene razmere so široke množice kar nagovarjale k sprejemanju in ustvarjanju kulturnih dobrin. Končno je steklo premaganje izolacije mesta, kakršno so mu jo vsiljevale zgodovinske okoliščine. Prizadevanja ustvarjalcev prebujajoče se slovenske kulture v Mariboru so tako potekala ob vrsti pospešujočih okoliščin, kakršnih v Ljubljani ni bilo. Tamkajšnja GM je od svojih začetkov v osemdesetih letih 19. stoletja delovala brez premora. Njenega izobraževalnega in kulturnega dela vojna ni ustavila. Tako naproti ljubljanski GM s tradicijo postavljamo mariborsko soimenjakinjo, ki se je z velikimi hotenji in naperi njenih snovalcev izoblikovala v najpomembnejšo glasbeno-izobraževalno ter glasbeno-umetniško institucijo v Mariboru med obema vojnama.

Glasbena šola GM Maribor

Temeljne naloge glasbenega šolstva so tri. Prva je vzgoja otrok, ki se bodo podali na pot profesionalnih glasbenikov, druga je vzgoja in izobrazba ljubiteljskih glasbenikov, povečini članov ljubiteljskih ansamblov, in tretja naloga – vzgoja glasbeno izobraženih poslušalcev. Vse tri predstavljajo temelj dolgoročnega procesa, ki ga je po končanem formalnem izobraževanju težko sistematično spremljati in opazovati ter končno kritično izmeriti in ovrednotiti. Kljub temu pa je tovrstnim ustanovam iz določenih zornih kotov možno določiti vrednost in pomen. Za tehtnejše vrednotenje glasbene šole GM Maribor je bilo potrebno pregledati in preučiti delo glasbene šole ljubljanske GM. Pri primerjanju obeh ustanov je v začetku potrebno opozoriti na dejstvo, da sta delovali z različno organizacijsko ureditvijo, saj se je ljubljanska GM v letu ustanovitve mariborske (1919) preoblikovala v konservatorij. Dodatno težavo pri raziskovanju obeh predstavlja pomanjkanje arhivskega gradiva. Iz zelo skromno ohranjenega arhiva GM Maribor in neurejene zapuščine ljubljanske GM je bilo kljub temu mogoče izluščiti podatke, ki očitajo njuno okvirno stanje. Pri tem se je moč opirati na poročila o delovanju v posameznih šolskih letih, ki jih je izdajal Državni konservatorij v Ljubljani. Ta vključujejo tudi podatke o ljubljanski glasbeni šoli GM. Za obdobje med obema vojnama so ohranjena poročila med letoma 1928/29 in 1938/39 ter 1940/41 in 1945/46⁷. Arhiv ljubljanske GM⁸ zajema tudi tajniška poročila, zapisnike sej odbora, občnih zborov in zaključne račune ustanove, a le za posamezna leta. Podatkov, ki bi koristili pri ugotavljanju številčnosti obiska v prvem desetletju po 1. svetovni vojni to gradivo ne

⁶ Bruno Hartman, *Kultura v Mariboru*, Maribor: Obzorja, 2001.

⁷ Hrani Slovenska čitalnica.

⁸ Hrani NUK Ljubljana.

prinaša. Prav tako popolnih števil učencev in dijakov v omenjenem obdobju ne navajata Cvetko Budkovič (*Razvoj glasbenega šolstva na slovenskem I, II*) in Simona Ilovár (diplomsko delo *Delo glasbenega konservatorija v obdobju med obema vojnama*, AG Ljubljana). Raziskovanje so nadalje oteževale različne metode zbiranja podatkov o številih učencev in dijakov v obeh ustanovah. Ponekod so števila obiskujočih šole ljubljanske GM in konservatorija objavljena posebej, spet druga poročila prinašajo števila vpisanih v obeh ustanovah skupaj. Ponekod ni mogoče definirati ali se podatki nanašajo na zbiranje v začetku ali koncu posameznega šolskega leta. Pojavljajo se tudi primeri, ko je težko ugotoviti ali se navedeni podatki nanašajo na glasbeno šolo GM ali konservatorij. Nadalje je veliko podatkov, pri katerih ne moremo z gotovostjo trditi ali gre za število vpisanih učencev v glasbeno šolo ali vpisanih učencev po posameznih predmetih. Predvsem število slednjih lahko zavede in prikaže neresnično stanje, saj se tovrsten podatek ne sklada z dejanskim številom⁹ Po preučitvi obstoječega gradiva je tako moč soglašati s tajniškim poročilom ljubljanske GM z občnega zbora februarja 1931, kjer je navedeno, da sta šola in konservatorij »[...] tako tesno združena, da jih je težko ali celo nemogoče ločiti tudi v poročilih [...]«¹⁰ Slednje potrjuje domnevo, da je desetletje po razdelitvi ljubljanske GM prihajalo do težav z razvrstitvijo učencev po ustanovah in posledično vodenjem statističnih podatkov.¹¹

Števila učencev

Prvo primerjavo velja nameniti najosnovnejšim statističnim podatkom posamezne šole - številom obiskujočih učencev glede na prebivalstvo. Po ljudskem štetju iz leta 1921 je bilo v Mariboru 30662 prebivalcev (od tega 20374 Slovencev), glasbeno šolo GM pa je v drugem letu obstoja obiskovalo 319 učencev. V Ljubljani je bilo po ljudskem štetju 53294 prebivalcev¹², konservatorij pa je obiskovalo 814 učencev.¹³ Glede na število prebivalstva se je v Mariboru šolal 1 % celotnega prebivalstva (če zajamemo samo Slovence 1.5 %) v Ljubljani pa 1.5 %. Pri slednjem moremo upoštevati, da je višji odstotek posledica večjega števila izobraževalnih stopenj¹⁴ in s tem bolj razširjenega glasbenega izobraževanja na konservatoriju. Zaključiti je tako potrebno, da je, navkljub razlikam v odstotkih, obisk obeh ustanov dokaj primerljiv in izenačen.

Desetletje kasneje (1931) je Maribor štel 33131 prebivalcev, glasbeno šolo pa je v šolskem letu 1931/32 obiskovalo 268 učencev. Ljubljana je štela 59765 prebivalcev,

9 Cvetko Budkovič v razpravi *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II* navaja, da je bilo leta 1918 po predmetih v ljubljansko GM vpisano 1074 učencev, po številu pa 577. Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1995.

10 Tajniško poročilo za občni zbor GM ljubljanske z dne 7. februarja 1931. Hrani NUK v Ljubljani.

11 Konservatorij je izobraževal na nižji, srednji in visoki šoli, GM pa le na nižji. Obiskovanje slednje se je upoštevalo kot priprava za nadaljevanje študija na konservatoriju.

12 Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januarja 1921 godine, Kraljevina Jugoslavija, Opšta državna statistika, Sarajevo 1932; Franjo Kramberger, »Nekaj števil o Mariboru«, *Mariborski koledar 1933*, Maribor: Nabavljalna zadruga državnih uslužbenecv, 1933, str. 101–102.

13 Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1995, str. 28.

14 Konservatorij GM v Ljubljani je izobraževal na nižji, srednji in visoki šoli, GM v Mariboru pa le na nižji ravni.

tamkajšnje glasbeno šolo GM pa je obiskovalo 449 učencev.¹⁵ Mesti sta bili v obisku ustanovnih izenačenih (0.8 % prebivalstva). Precejšen padec odstotka učencev, vključenih v ustanovi, je možno pojasniti. V Ljubljani se zdi dokaj naraven, saj se je število učencev oziroma dijakov prerazporedilo v GM in Državni konservatorij, razlog za upad števila učencev v Mariboru pa gre iskati v več dejavnikih. V raziskavi je bilo ugotovljeno nenehno pomanjkanje sredstev, ki so zavirale vsestranski razvoj. Delovanje šole je bilo odvisno od skromnih državnih subvencij, šolnin in darov, ki so ustanovo le ohranjala pri življenju in niso nudila pogojev za njen razmah. Na upad števila učencev mariborske GM¹⁶ pa je nedvomno in v največji meri vplivala ustanovitev glasbene šole železničarskega društva »Drava« leta 1931. Večja dostopnost glasbene izobrazbe, ki jo je ta šola omogočala z nižjimi šolninami, ugodna lokacija (desni breg Drave) in ugled njenega vodje Hinka Druzoviča, znanega in cenjenega mariborskega glasbenika, so zagotovo privabili dobršen del učencev, ki bi sicer obiskovali šolo GM. Pouk na glasbeni šoli »Drave« se je pričel šele leta 1933. Začetek njenega delovanja je tako sovpadal s krizo glasbene šole GM, ko je prosvetno ministrstvo razveljavilo njena pravila.¹⁷ Trdimo lahko, da so spori med GM in Josipom Hladkom Bohinjskim vplivali na padec števila učencev GM in posledično na višji vpis v glasbeno šolo »Drave«. V začetku delovanja je slednje obiskovalo 40 učencev, do leta 1941 pa več kot 100 učencev. V letu 1934 je dodatno odprla vrata še Glasbeni zavod, novo ustanovljena glasbena šola Josipa Hladka Bohinjskega, vzporedno pa je delovalo še nekaj zasebnih šol. Ker mariborsko glasbeno življenje med obema vojnoma, s tem tudi delovanje glasbenih šol, še ni bilo predmet podrobnejših raziskav, verodostojne primerjave omenjenih glasbenih šol niso možne.

Obisk glasbene šole je med vojnoma nihal med 322 (šolsko leto 1919) in skromnih 107 (šolsko leto 1933/34) v najbolj kritičnem letu delovanja GM. V 22-ih letih je šola obiskovalo povprečno 200 učencev letno.

Učitelji glasbene šole GM Maribor

Zgodovino posamezne šole v največji meri pišejo njeni učitelji. Skozi dobri dve desetletji se jih je v mariborski GM zvrstilo nad šestdeset. Hitre kadrovske menjave in s tem povezane težave zaposlovanja ustreznih pedagoških delavcev so bile prisotne posebej prva leta po ustanovitvi in so zavirale večji polet glasbene šole GM. V mestu, kjer je pred letom 1918 delovala le glasbena šola nemškega Philharmonischer Verein, namreč ni bilo glasbenih izobražencev ali posameznikov, ki bi bili usposobljeni poučevati v slovenski glasbeni šoli.¹⁸ Ob ustanovitvi so bili k sodelovanju povabljeni tujci, predvsem Čehi, katerih delo v glasbeni šoli je, zaradi nesoglasij med posamezniki, trajalo le kratek čas. Mnogokrat se je učiteljski zbor skoraj v celoti spremenil, vodstvo pa je bilo prisiljeno

¹⁵ Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931 godine, Kraljevina Jugoslavija, opšta državna statistika, Beograd 1938.

¹⁶ V šolskem letu 1932/33 je šola obiskovalo 224 učencev, naslednje leto 107 (nadalje 114, 143, 187, 209, 211, 208).

¹⁷ Vlado Golob, »Glasbena šola železničarskega glasbenega društva »Drava«, *Srednja glasbena šola – 10 let v svobodi* (brošura), Maribor: Srednja glasbena in baletna šola, 1995.

¹⁸ Že omenjeno začetno kadrovsko krizo v GM Maribor nam naposled potrjuje še podatek iz Izvestja GM v Ljubljani iz leta 1907/08, da je njeno glasbeno šolo obiskovalo samo 31 učencev iz celotnega štajerskega območja. *Izvestje Glasbene Matice v Ljubljani o 36. društvenem letu 1907/1908* (hrani Slovenska čitalnica).

zaposlovati učitelje s pomanjkljivo izobrazbo. Težko rešljivo vprašanje so predstavljala še nezadostna plačila, slabi pogoji in pomanjkanje učiteljev za posamezne predmete. Poudariti je potrebno, da so v glasbenih šolah predmetniki zastavljeni glede na interes učencev, od tega pa je odvisno število učiteljev, ki neprestano niha. Teh je lahko v kratkem obdobju naenkrat premalo ali preveč, čemur šole, ki tovrsten kader izobražujejo, ne morejo slediti. Iz omenjenih razlogov je na glasbeni šoli GM poleg redno zaposlenih učiteljev poučevalo približno enako število pomožnih oziroma začasnih učiteljev. Omenjene pogoste kadrovske zamenjave na glasbeni šoli mariborske GM niso bile nujno zaskrbljujoč pojav, razen če je prenehal z delom zelo sposoben učitelj. V začetkih delovanja glasbene šole GM Maribor je poleg ravnatelja poučevalo devet pedagogov, od tega sedem absolventov konservatorija in dva učitelja. Izobrazbena struktura vseh učiteljev, ki so v naslednjih letih na šoli poučevali, zaradi pomanjkanja podatkov ni popolnoma jasna. Iz ohranjenega arhivskega gradiva lahko sklepamo, da je vodstvo ustanove težilo h kakovostnemu kadru. Slednje potrjuje sprememba pravilnika glasbene šole GM leta 1934, ki je za zasedbo delovnega mesta predvidela učitelja s konservatorijsko izobrazbo. Relativno pozno uvedbo omenjenega kriterija si lahko razlagamo z velikim pomanjkanjem glasbenih učiteljev z ustrežno izobrazbo po prvi svetovni vojni. Kljub primanjkljaju izobražencev in slabim pogojem dela je število usposobljenih in izkušenih glasbenih pedagogov v zgodovini šole naraščalo. Važen prispevek pri oblikovanju učiteljskega zbora je imela sama glasbena šola GM, ki je izobrazila številne učitelje in jih, posebej v drugem desetletju obstoja, tudi zaposlovala. Po letu 1930 je namreč ljubljanski konservatorij, kjer so nadaljevali šolanje tudi učenci GM Maribor, izobrazil kar nekaj študentov s štajerskega področja.¹⁹

Navkljub prednosti ljubljanske GM pred mariborsko – slednja se ni mogla ponašati s tolikšnim številom izobraženih glasbenikov, ki bi lahko takoj zasedli mesto v učiteljskem zboru –, primerjava podatkov o zaposlenih prinaša skoraj izenačene rezultate. V obeh ustanovah je posamezni učitelj poučeval povprečno 22 (Maribor) oziroma 23 učencev (Ljubljana).²⁰ Kljub težavam s pridobivanjem ustreznega kadra, predvsem v začetku njenega delovanja, obremenitev učiteljev GM Maribor ni bila višja kot v Ljubljani. Kot že rečeno so kasneje v večjem obsegu poučevali izobraženi pedagogi, ki so izšli iz najpomembnejše ljubljanske in mariborske glasbeno-izobraževalne ustanove. Z gotovostjo je njihova prisotnost vplivala na rast kakovosti izobraževanja na glasbeni šoli GM.

Da bi mogli jasneje določiti kvaliteto izobraževanja na mariborski GM, se moremo natančneje posvetiti še sposobnostim posameznih učiteljev njene glasbene šole. V nadaljevanju bodo tako predstavljeni vodilni pedagogi mariborske glasbene šole GM, ki so postavili temelje izobraževanja glasbenega naraščaja v mestu in okolici. To so bili izobraženi in uveljavljeni glasbeniki, vodje raznih ustanov in orkestrov, solistični umetniki, pedagogi, skladatelji in kasnejši profesorji na raznih akademijah ter nekatere najvidnejše slovenske glasbene osebnosti 20. stoletja.

¹⁹ *Izvestje Glasbene Matice v Ljubljani ob 37. društvenem letu 1908/09* (hrani Slovenska knjižnica); *Državni konservatorij v Ljubljani, Poročilo o šolskem letu 1929/30* (hrani Slovenska knjižnica).

²⁰ *Pregled števila učencev šole GM, v: Poročilo o šolskem letu 1931/32 ob 50 letnici njenega obstoja*, Državni konservatorij v Ljubljani, Šola GM v Ljubljani.

V začetku mariborske GM se je v njeni glasbeni šoli zaposlil Fran Topič, glasbenik z mednarodnim razgledom in številnimi izkušnjami. Sprva je bil učitelj solopetja, violine in klavirja, nato pa je opravljal funkcijo ravnatelja glasbene šole ter vodil komorno skupino, dekliški zbor, dijaški orkester in poučeval teorijo. Fran Topič, po rodu Čeh, je osnovno in srednjo šolo obiskoval v Bosni, študije pa v Pragi. Tam je bil nekaj časa tudi član Češke Filharmonije, koncertni mojster »*Vychodnje českého divadla*«, vodja glasbene šole v Češkem Brodu, usoda pa ga je nato peljala v Galicijo in Kijev. Od tam se je vrnil na Češko in bil kasneje povabljen v Trst za ravnatelja GM, nakar se je za nekaj časa ustalil v Mariboru.²¹ V glasbeni šoli GM je v prvem šolskem letu (1919/20) poučeval tudi priznan violinist Jan Šlais (Praga, 23. 1. 1893 – Brno, 14. 6. 1975). Violinski pedagog je po končanem študiju na konservatoriju v Pragi (1913) od leta 1919 deloval v Sloveniji, najprej na šoli GM v Mariboru, po izpopolnjevanju pri Otakarju Ševčiku v Pragi (1920–21) pa do leta 1946 na konservatoriju oz. Glasbeni akademiji v Ljubljani.²² V prvem šolskem letu je na glasbeni šoli GM poučevala klavir Ružena Šlais, rojena Deyl, (Nová Páka, Češka republika, 28. 12. 1888 – Brno, 16. 2. 1969), ki se je izobraževala in izpopolnjevala na vrhunskih glasbenih inštitucijah. Klavirska pedagoginja je obiskovala osnovno in meščansko šolo v rojstnem kraju, v letih 1902–1908 je študirala klavir pri Josefu Jiráneku na konservatoriju v Pragi, leta 1909 pa se je izpopolnjevala pri prof. Alfredu Denisu Cortotu v Parizu. Prirejala je koncerte v Pragi in drugih čeških mestih. Pred prihodom v GM Maribor je bila profesorica klavirja na konservatoriju v Kišinevu (1910–1919).²³ V ustanovnem šolskem letu in med letoma 1923 in 1927 je na glasbeni šoli GM poučeval skladatelj, violončelist in pedagog Emerik Beran (Brno, 17. 10. 1868 – Ljubljana 11. 3. 1940). Tudi na njegovi študijski poti srečamo pomembno institucijo in zveneče skladateljsko ime. Študij kompozicije je končal leta 1888 pri Leošu Janáčku na konservatoriju v Brnu in bil tam v letih 1890–1898 korepetitor in violončelist v Operi. Kot pedagog, profesor glasbe na učiteljskišči (1898–1926), učitelj violončela na šoli GM in vodja zbora čitalnice v Mariboru je prispeval k dvigu ravni tamkajšnjega glasbenega življenja.²⁴ Učitelj na glasbeni šoli GM je bil tudi Hinko Druzovič (Jurski Vrh, 10. 7. 1873 – Maribor, 26. 12. 1959), uveljavljen glasbenik in pomemben pevski metodik. V ustanovnem letu je poučeval glasbeno teorijo in mladinsko petje, med letoma 1921 in 1927 pa je vodil pevske tečaje za otroke, učiteljski tečaj ter poučeval klavir in violino. V šolskem letu 1935/36 ga zasledimo kot učitelja kontrabasa. Vsestranski glasbeni pedagog in skladatelj je po učiteljskišči v Mariboru v letih 1899–1902 študiral orgle na konservatoriju v Gradcu. Od leta 1904 je bil učitelj glasbe na mariborski gimnaziji in učiteljskišči; bil je tudi ravnatelj glasbene šole železničarskega društva Drava. Vodil je zbor Slovanske čitalnice (1909–1914). Posvečal se je glasbenometodičnim vprašanjem in vplival na dvig glasbene vzgoje na Slovenskem.²⁵ Predstavniki učiteljskega zbora GM je bil med letoma 1919 in 1933 tudi violinist in glasbeno-prosvetni delavec Franjo Serajnik. Konservatorijske izobrazbe ni imel, je pa na glasbeni šoli nemškega društva Philharmonischer Verein v Mariboru končal šestrazredni violinski tečaj in nastopal

21 »Fran Topič«, *Jutro* 1. 6, št. 36 (11. 2. 1925), str. 3.

22 R. Klopčič, »Jan Šlais«, *Enciklopedija Slovenije (ES) 13*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999, str. 60–61.

23 Davorin Cvetko, »Ružena r. Deyl Šlais«, *Slovenski biografski leksikon (SBL) III* (1960–1971). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1971, str. 650.

24 Manica Špental, »Emerik Beran«, *ES 1*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987, str. 245.

25 Manica Špental, »Hinko Druzovič«, *ES 2*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988, str. 362.

solistično na koncertih v Mariboru, Ljubljani, Gradcu in manjših krajih.²⁶ Josip Hladek Bohinjski (Mokrice, 4. 2. 1879 – Maribor, 7. 2. 1940) je prišel v Maribor leta 1925. Na glasbeni šoli GM je poučeval violino ter vodil dijaški orkester in mladinski zbor, nato pa prevzel še posle ravnatelja, ki jih je opravljal do leta 1933. Bil je tudi vodja pevskega zbora in orkestra GM. Glasbeno se je izobraževal v Ljubljani in na Dunaju pri Franzu Léharju. Pred prihodom v Maribor je bil deset let vojaški kapelnik v Sarajevu.²⁷ V GM Maribor je deloval tudi eden vidnejših slovenskih skladateljev 20. stoletja Vasilij Mirk. Med letoma 1929 in 1934 je na glasbeni šoli poučeval harmonijo in zgodovino ter vodil zbor in občasno orkester GM. Kot gimnazijec se je glasbe učil zasebno, na Dunaju pa je študiral kompozicijo pri Hermannu Graedenerju in leta 1919 absolviral harmonijo na Konservatoriju Giuseppa Tartinija v Trstu (Antonio Illersberg); pri njem se je pozneje še izpopolnjeval.²⁸ Med letoma 1930 in 1941 (z izjemo leta 1933/34) je na glasbeni šoli GM poučeval violino slovenski skladatelj Karol Pahor. Po vojni je študiral v Trstu, na Dunaju in v Bologni, kjer je leta 1923 diplomiral iz študija violine. Hkrati se je posvečal kompoziciji in svoj študij pozneje dopolnil pri Slavku Ostercu. Od leta 1926 do prihoda v Maribor je vodil ptujsko GM.²⁹ Iz skladateljskih vrst se je Mirku in Pahorju pridružil še učitelj violine Ubald Vrabec. Diplomiral je na konservatoriju v Trstu leta 1927 iz kompozicije (Vito Levi) in v Bologni leta 1929 iz violine. Do 1931 je deloval v Argentini in se nato preselil v Maribor, kjer je na glasbeni šoli GM med letoma 1931 in 1941 poučeval violino, v obdobju med 1933 in 1936 pa je bil tudi njen začasni vodja.³⁰ Pedagog mariborske GM je bil tudi violinist Taras Poljanec (Maribor, 3. 10. 1908 – Maribor, 9. 12. 1964). Med letoma 1933 in 1941 (razen 1934/35 in 1938/39) je poučeval violino, občasno pa teorijo in dijaški orkester. Igre na violino se je učil pri Karlu Jeraju na šoli ljubljanske GM (1919–1924) in na državnem konservatoriju (1924–1926). V letih 1926–1933 ga je na glasbenem konservatoriju v Pragi poučeval Rudolf Reisigg, ostale glasbene predmete pa mr. Pavel Dědeček, Metod Doležil, Alois Hába, Jiří Herold, Karel Boleslav Jirák, Otakar Šiň. Hkrati je poslušal predavanja iz muzikologije (Zdeněk Nejedlý) na filozofski fakulteti Karlove univerze. Dve leti pred absoltorijem je že poučeval violino na mestni glasbeni šoli v Kutni hori. Po diplomu je v letih 1933–1938 poučeval violino, violo ter komorno in orkestralno igro.³¹ Iz vrste uveljavljenih slovenskih instrumentalistov je na glasbeni šoli mariborske GM deloval tudi violončelist Oton Bajde (Zadar, 20. 1. 1906 – Maribor, 22. 4. 1993). Med letoma 1933 in 1941 je poučeval violončelo in občasno teorijo ter vodil mladinsko petje, pripravljalni tečaj in komorne vaje. Leta 1938/39 je postal začasni vodja glasbene šole.³² Pedagog mariborske GM je bil tudi znan slovenski pianist in pedagog dr. Roman Klasinc (Pragersko, 16. 7. 1907 – Maribor, 13. 7. 1990). Med letoma 1935 in 1941 je poučeval klavir ter občasno vodil pripravljalni tečaj in predaval

26 R. Ajlec, M. Mušič, »Franjo Serajnik«, *SBL III* (1960–1971). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti 1960–1971, str. 291.

27 Manica Špendal, »Josip Hladek Bohinjski«, *Leksikon jugoslavenske muzike I*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", 1984, str. 314; »Musikdirektor Josef Hladek Bohinjski«, *Marburger Zeitung* I. 80, št. 30 (8. 2. 1940), str. 4.

28 M. Studen, »Vasilij Mirk« *ES 7*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993, str. 152, 153.

29 Primož Kuret, »Karol Pahor«, *ES 8*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994, str. 221.

30 I. Longyka, »Ubald Vrabec«, *ES 14*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000, str. 367–368.

31 R. Hrovatin, »Taras Poljanec«, *SBL II*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1952, str. 437–438.

32 Marjana Šef, *Oton Bajde* (diplomsko delo). Maribor: Pedagoška fakulteta UM, 2006.

teoretične predmete.³³ Oton Bajde in dr. Roman Klasinc sta bila tudi učenca glasbene šole GM, zato bosta podrobneje predstavljena v nadaljevanju. V šolskem letu 1932/33 je na šoli poučeval še violončelist Čenda Šedlbauer (Letky, Libčice nad Vltavo, Češka, 31. 5. 1902 – Ljubljana, 17. 3. 1976). Diplomiral je na konservatoriju (1923) in mojstrski šoli (1926) v Pragi.³⁴ Trojici vidnejših slovenskih skladateljev, Mirku, Pahorju in Vrabcu, se je kot učitelj na glasbeni šoli GM pridružil še skladatelj, dirigent in publicist Marjan Kozina (Novo mesto, 4. 6. 1907 – 19. 6. 1966). Med letoma 1934 in 1938 je na glasbeni šoli GM poučeval kompozicijo in klavir, od leta 1936 pa je prevzel posle ravnatelja. Študiral je na univerzi in konservatoriju v Ljubljani; na Akademiji za glasbo in gledališko umetnost na Dunaju je leta 1930 diplomiral iz kompozicije (Joseph Marx), na mojstrski šoli glasbene akademije v Pragi je leta 1931 končal študij dirigiranja (Nikolai Malko), leta 1932 pa kompozicije (Josef Suk).³⁵ Eno šolsko leto (1921/22) je bila na šoli kot učiteljica violine prisotna tudi znana mariborska violinistka Fanika Brandl (Maribor, 18. 7. 1899 – Maribor, 11. 10. 1999). Violino je študirala na Dunaju (Arnold Rosé) in pri Vaclavu Humlu na Glasbeni akademiji v Zagrebu. Kot nadarjena umetnica je večkrat nastopila v solističnih vlogah, posebno pa se je uveljavila kot sposobna komorna glasbenica.³⁶ K vodilnim in najvidnejšim pedagogom šole GM Maribor je potrebno dodati še imena učiteljic, ki so se prav tako pogosto pojavljala v kritikah izvedb na produkcijah. Največkrat, in z dobrimi ocenami, so bile omenjene: učiteljica klavirja Marija Finžgar (na šoli zaposlena od leta 1923 do 1941) in Liza Serajnik (zaposlena od 1927 do 1941) ter učiteljica solopetja Zora Ropas. Poleg predstavljenih učiteljev jih je na glasbeni šoli poučevalo še petdeset, ki so bili prisotni v različnih časovnih obdobjih.³⁷ Iz razredov omenjenih pedagogov je izšlo kar nekaj uveljavljenih glasbenikov, ki bodo podrobneje predstavljeni v nadaljevanju besedila.

Učni načrti in metode poučevanja

Temelj organizacije pedagoškega dela izobraževalnih ustanov predstavljajo predpisani učni načrti za posamezne predmete. V ohranjenem arhivskem gradivu mariborske GM tovrstni dokumenti niso ohranjeni, tako da njihove natančne vsebine ne poznamo. Predvidevamo lahko, da so bili učni načrti oblikovani po zgledu ljubljanske GM. Ta se je v

33 Manica Špendal, »Roman Klasinc«, *ES 5*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1991, str. 89.

34 B. Freljih, »Čenda Šedlbauer«, *ES 13*, Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 11.

35 Primož Kuret, »Marjan Kozina«, *ES 5*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1991, str. 349–350.

36 Manica Špendal, »Nada Jevdenijević–Brandl«, *Leksikon jugoslavenske muzike*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", 1984, str. 268.

37 To so bili: T. Apih (klavir), M. Bajde (rog), Viktor Bajde (violina), N. Balocha (klarinet), N. Barvituožova (klavir), Filip Bernard (flavta), L. Comelli (violončelo), J. Čermak (violina), Josip Gonza (harmonika), B. Gregora (violina), N. Hainau (klavir), N. Hann (klavir), J. Hegeđušič (violina in klavir), Karel Hladky (klavir, mladinsko petje, ženski dijaški zbor), Olga Hladky Horlak (klavir), Albin Horvat (violina), Marija Kačerova (klavir), Jožica Kalc (violina), Pavla Kanc (klavir), N. Kubat (violina), E. Kubiček (klavir in teorija, violončelo), N. Kušar (klavir), H. Mascher (violina), Ciril Mohorko (violina), Anica Murgel (klavir), V. Nerat (otroški pevski tečaj), N. Novotny (klavir), Franc Potočnik (klarinet in kontrabas), Mara Radova (klavir in solopetje), Rudolf Rakuša (teorija), Inge Reiser (violončelo), E. Ropas (violina), Marija Rozman (otroški pevski tečaj), Viktor Schweiger (teorija), A. Skringer (kontrabas), M. Srebre (klavir), Avgusta Santel (violina), Sonja Škapin (solopetje), N. Špaček (violina), Vilko Šušteršič (otroški pevski tečaj), Dimitrij Tančević (kontrabas), Lida Vedral (sluhovne vaje), H. Vesely (violončelo), Emil Vitek (trobenta), V. Volovšek (kontrabas), Ema Vrabec (klavir) in Minka Zacherl (otroško petje, dekliški zbor). Manja Flisar, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* - disertacija. Ljubljana, Akademija za glasbo, 2008.

svojih začetkih zgledovala po osnutkih načrtov glasbene šole ljubljanskega Philharmonischer Gesellschaft, ki se je v drugi polovici 19. stoletja razvil v eno največjih in najbolj organiziranih šolskih ustanov na avstrijskem jugu.³⁸ Konec 19. stoletja so učitelji ljubljanske GM po obstoječih učnih načrtih in po lastnih pedagoških izkušnjah oblikovali osnutke novega učnega načrta za glasbeno šolo in te še nadalje izpopolnjevali.³⁹ Učni načrti glasbene šole GM Ljubljana so bili v nekaterih šolskih letih tudi podrobno predstavljeni v izdanih Izvestjih Glasbene matice Ljubljana, kar potrjuje njihovo dostopnost v širšem prostoru⁴⁰ in domnevo, da so bili uporabljeni tudi v mariborski GM. Edine tovrstne podatke zasledimo v časniku *Tabor*⁴¹, ki je objavil, da so člani šolskega odseka v letu 1920/21 nameravali urediti moderno šolo, za kar je bilo še potrebno izdelati učne načrte za posamezne oddelke. V drugem šolskem letu od ustanovitve učitelji torej še niso imeli izdelane organizacije izobraževalnega dela. Skoraj neverjetno se zdi, da se pri slednjem ne bi opirali na že omenjen učne načrte ljubljanske GM.⁴² Poudariti pa je treba, da so v prvem šolskem letu poučevali večinoma češki učitelji, ki so svoje metode in učne načrte prinašali od drugod. Globlja vrzel v organizaciji pedagoškega dela se je tako pojavila v drugem šolskem letu z njihovim odhodom iz GM. V zvezi z učnimi načrti je poročal tudi *Ptujski list*. Objavil je, da so člani šolskega odbora med počitnicami (med sezonama 1920/21 in 1921/22) »izpolnili učni red za vse predmete«.⁴³

Pot do cilja, h kateremu je glasbeno izobraževanje usmerjeno, od učitelja zahteva premišljeno in individualizirano postopanje v procesu šolanja. Preverjene in prilagojene metode dela tako predstavljajo temelj didaktike posameznega predmeta. Glede metod in pristopov k poučevanju na glasbeni šoli GM v Mariboru lahko predvidevamo, da so bile v skladu z izobraževanjem in izkušnjami posameznih učiteljev. V ohranjeni dokumentaciji ni mogoče zaslediti podrobnih podatkov o učnih postopkih, uporabljeni didaktičnih sredstvih in literaturi ali morebitnih sestankih, na katerih bi učitelji pretresali tovrstno problematiko. Tako je težko oziroma nemogoče ugotoviti ali samo predvideti, kakšne metode so pedagogi uporabljali. Izjemo predstavlja le omemba Ševčikove⁴⁴ metode poučevanja violine, katere se je najverjetneje posluževala učitelj violine Ubald Vrabc⁴⁵ in kratek čas prisotni Jan Šlais, Ševčikov učenec.⁴⁶ Iz obstoječe dokumentacije tudi ni razvidno morebitno sodelovanje med ljubljansko in mariborsko GM v smislu izmenjave

38 Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem I*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1992, str. 127–129.

39 Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem I*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1992, str. 241.

40 Izvestja hrani Slovanska čitalnica v Ljubljani.

41 Perhanc, »Glasbena matica«, *Tabor* l. 2, št. 155 (13. 7. 1921), str. 1, 2.

42 Manja Flisar, »Sezona 1920/21«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana, Akademija za glasbo, 2008, str. 42, 43.

43 Manja Flisar, »Sezona 1921/22 – Glasbena šola«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana, Akademija za glasbo, 2008, str. 51.

44 Češki violinist in pedagog Otakar Ševčík (Horaždovice, 22.03.1852 – Pisek, 18.01.1934) je študiral v Pragi in nato poučeval v Kijevu, na praškem konservatoriju in na visoki glasbeni šoli na Dunaju in drugod. Vodil je številne tečaje v ZDA, Avstraliji in Londonu. Razvil je lasten sistem poučevanja, pri katerem je izhajal od obvladovanja polstopenjskih intervalov z enakim položajem prstov na vseh štirih strunah.

45 Manja Flisar, »Sezona 1936/37 – Koncertni biro in založba Struna«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana, Akademija za glasbo, 2008, str. 229.

46 Manja Flisar, »Sezona 1919/20 – Glasbena šola«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 29.

izkušeni in predstavitve načina dela profesorjev ene in druge ustanove. Zagotovo so tovrstne izmenjave mnenj potekale v zasebnih pogovorih glasbenikov, edine evidentirane stične točke obeh matic pa so bili koncerti, prirejeni v Ljubljani ali Mariboru,⁴⁷ ter obisk predstavnikov matic na posebnih svečanostih.⁴⁸

V zvezi z didaktičnimi postopki je možno predstaviti le zelo redke poskuse izdaje pedagoškega gradiva v GM Maribor. Izpostaviti je potrebno izdajo priredb ljudskih pesmi za pouk violine avtorja Frana Serajnika, učitelja na mariborski GM. Gradivo žal ni ohranjeno, zato vsebine ne poznamo. Ker nove izdaje učbenikov pogosto kažejo napredke v metodiki, lahko razširjeno uporabo Serajnikovih priredb označimo kot redki primer metodološke inovacije. Njegovemu delu je sledil še Ubald Vrabec. GM mu je namreč odobrila izdajo in založbo ljudskih pesmi za dve violini za nižje letnike violinskega pouka.⁴⁹ Razširjena uporaba Serajnikovih pesmi, povpraševanje po gradivu je prihajalo tudi iz ljubljanske GM, in izdaja Vrabcvih pričata o njuni koristnosti za namene pouka violine in sta nedvomno znamenje dobre pedagoške prakse v glasbeni šoli mariborske GM.⁵⁰ Poskuse izdaj muzikalij na GM Maribor, natančneje klavirskih miniaturnih modernih slovenskih skladateljev za šolsko rabo, zasledimo tudi v Pahorjevih pismih Slavku Ostercu. V njih Pahor kot sodelavec glasbene šole GM poroča o zanimanju za tovrstno literaturo in vzpodbuja Osterca k sodelovanju.⁵¹ Drugih muzikalij za šolsko rabo med raziskavo delovanja GM Maribor ni bilo moč zaslediti. Delo glasbenih pedagogov GM Maribor je bilo tako večji meri omejeno le na šolo in Maribor. S tehtnejšim objavljanjem pedagoškega gradiva, predvsem za pevski pouk otrok, se je v večji meri ukvarjal le mariborski glasbeni pedagog, skladatelj in učitelj na glasbeni šoli GM Hinko Druzovič.

Kritike produkcij in koncertov učencev GM Maribor

Že ob koncu prvega šolskega leta in vsa nadaljnja leta se je jasno kazala vloga glasbene šole GM v kulturnem, pa tudi koncertnem življenju Maribora. Sprva zlasti v prirejanju enodnevnih produkcij, ki so kasneje prerasle v štiridnevne predstavitve šole, kronane s koncertnimi revijami ali izvedbami večjih stvaritev. Uspešnejši učenci glasbene šole so po svojih zmožnostih sodelovali tudi v zboru ali orkestru GM in tako sestavljali pomemben člen pri oblikovanju mariborske kulture. Nastopi učencev na produkcijah in drugih koncertih so vseskozi vzbujali zanimanje širše publike in strokovne javnosti. Vse šolske

47 Manja Flisar, »Sezona 1924/25 – Pevski zbor«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 82; Sezona 1926/27 – Gostovanje v Ljubljani, str. 112, 113.

48 Manja Flisar, »Sezona 1924/25 – Pevski zbor«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 82; Sezona 1928/29 – Drugi (vokalno-instrumentalni) koncert, str. 133; Sezona 1938/39 – Proslava dvajsetletnice obstoja glasbene šole GM, str. 248.

49 Ubald Vrabec, *Za mlade goslače* – slovenski ljudski napevi za uporabo pri violinskem pouku po metodi O. Ševčika, Maribor: Glasbena matica, 1920. Edini ohranjen primer knjižice, ki obsega 12 strani, hrani knjižnica Akademije za glasbo v Ljubljani. Leto izdaje (1920) je pripisano in pomeni napačno sklepanje, saj je Ubald Vrabec začel sodelovati z mariborsko GM leta 1931, izdaja omenjenega notnega gradiva pa je bila s strani odbora GM odobrena šele leta 1936/37.

50 Manja Flisar, »Sezona 1936/37- Koncertni biro in založba Struna«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 229.

51 Manja Flisar, »Sezona 1934/35 - Založba Struna«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 209, 210.

priredivte so pospremile številne ocene v dnevnem časopisju. Do šolskega leta 1935/36, ko je GM začela izdajati *Poročilo* o posameznih šolskih letih, časniki tako predstavljajo edini vir podatkov o nastopih učencev. Vpogled v izvedbe na produkcijah je zato v veliki meri nepopoln, saj so poročevalci običajno navajali le priimke učencev, njihove mentorje, v manjši meri nepopolne naslove skladb in velikokrat posplošene ocene izvedb. Ponekod je le delno razvidno učno gradivo, manjkajo pa navedbe razredov. Spet drugje so učenci le razdeljeni na tiste iz »višjih« in »nižjih« razredov. Če k navedenemu dodamo še nepoznavanje učnih načrtov in bolj ali manj kritične in utemeljene pripombe ocenjevalca, ne moremo dobiti popolne slike izvedb. O realnosti navedb se, zaradi odsotnosti pomembnih podatkov, torej ni mogoče prepričati, tudi zaradi neizogibno subjektivne ocene ocenjevalca. Nekoliko več podrobnosti o produkcijah vsebujejo že omenjena *Poročila*. V njih so navedeni sporedi produkcij in izvajalci ter imensko kazalo učencev s stopnjo šolanja. Tudi vsi omenjeni podatki, v kombinaciji s pomanjkljivo kritiko v dnevnem časopisju, ne zadoščajo za objektivno oceno. Preostane tako samo še nevhvaležno subjektivno mnenje piscev kritik, ki so jih prinašali domači časniki in mariborski nemški časnik *Marburger Zeitung*. V slednjem so nemški poročevalci, med njimi posebej dr. Eduard Butchar, društvu izkazovali posebej veliko pozornosti in naklonjenosti, kar zaradi nacionalne usmerjenosti časnika velja upoštevati kot resno kritiko. Rezultatom dela glasbene šole so večinoma bili naklonjeni tudi slovenski poročevalci. Pod ocenami so se podpisovali nekateri vidni slovenski glasbeni ustvarjalci, kar posredno priča o zavzetem in odgovornem delu ustanove. V prvih letih delovanja glasbene šole so nastope pospremile tako prijazne kot ostre ocene. Obravnavati jih je potrebno nekoliko zadržano, saj kratko časovno obdobje delovanja ustanove ne more orisati dejanskega stanja. Tem bolj, ker so enoletni rezultati, v kolikor gre za starejše učence, plod dela drugih učiteljev. Pa tudi sicer gre prve ocene obravnavati predvsem kot izraz navdušenja nad mlado organizacijo in kot vzpodbude za njeno nadaljnje delo. Po desetletju delovanja glasbene šole je potrebno kritike in hvale na njen račun razčlenjevati resneje. Kritik nemškega časnika *Marburger Zeitung* Eduard Butchar je po produkciji v šolskem letu 1929/30 zapisal, da je šola ena izmed najboljših v državi. Če upoštevamo poročevalčevo nacionalno pripadnost in njegovo skoraj gotovo seznanjenost z delom drugih glasbenih ustanov (Konservatorij v Gradcu) moremo sklepati, da objavljeni članki odražajo objektivno in preišljeno kritiko. Njegovo pisanje navsezadnje potrjuje tudi dejstvo, da so samo dva meseca kasneje učenci glasbene šole pripravili zahteven koncert Dvořakovega *Mrtvaškega ženina*.⁵² Dokaz velikih hotenj in želja glasbene šole je zelo odmevno gostovanje (prav tako z *Mrtvaškim ženinom*) v Beogradu, kamor je pod vodstvom Josipa Hladka Bohinjskega odpotovalo 250 učencev.⁵³ Bogato pospremljena v časopisih je bila tudi prireditev glasbene šole ob 200-letnici rojstva Josepha Haydna. Poročevalec *Slovenca* je po koncertu zapisal: »Morda bo mogoče s temi doraščajočimi silami v prihodnji dobi ustvariti simfonični orkester.«⁵⁴ Veliko kritik nastopov učencev sta objavila skladatelj Vasilij Mirk in Karol Pahor, sicer tesno povezana z mariborsko GM. Mirk kot vodja pevskega zbora in Pahor kot učitelj na glasbeni šoli. Njuno utemeljeno in kritično ter strokovno vrednotenje kljub temu moremo razumeti kot nepristransko. Toliko

52 Prav tam. Sezona 1929/30 – Glasbena šola, str. 138–140.

53 Prav tam. Sezona 1930/31 – Z *Mrtvaškim ženinom* v Beogradu, str. 147, 148.

54 Prav tam. Sezona 1931/32 – Haydnova proslava, str. 161–163.

bolj pa je vendar verjeti ocenjevalcem produkcij in koncertov, ki niso prihajali iz okolja mariborske GM. Eden takšnih je bil Marijan Lipovšek, profesor na konservatoriju GM. Ob 20-letnici delovanja GM Maribor je zapisal, da so učenci šole »pokazali prilično visoko stopnjo zrelosti, tehnične izvežbanosti in muzikalnega znanja.« Tudi *Marburger Zeitung* je GM ob jubileju namenil precejšen del časopisnih strani. Eduard Butchar je v članku z naslovom *Kulturno poslanstvo Glasbene Matice Maribor* zapisal, da si je društvo od ustanovitve neomajno in požrtvovalno prizadevalo mestu zagotoviti kulturno raven, kakršna mu je kot drugemu največjemu mestu v Sloveniji pripadala. Jubilejna produkcija pa je po njegovem mnenju pustila vtis, da je šola GM umetniška ustanova, kjer je mladini omogočeno pridobiti izobrazbo do najvišje stopnje zrelosti.⁵⁵ Zadnje odmevne produkcije, zvrstile so se kar štiri, je šola priredila ob 100-letnici rojstva Petra I. Čajkovskega. Med drugimi je odlične ocene učencem solistom namenil Marjan Lipovšek, ki se je udeležil prve prireditve. Po njegovem mnenju je izvajanje doseglo presenetljiv uspeh, predvsem glede na starost učencev. Tudi Mirk je zapisal, da so bile izvedbe »na odlični višini, da smo mestoma pozabili, da nam nudi umetniško hrano še rana mladina.«⁵⁶

Dokaj tehten in prepričljiv pokazatelj vloge mariborske GM je tudi veliko število člankov, objavljenih v dnevnem časopisu. Največ prispevkov so objavljali *Jutro*, *Mariborski večernik* *Jutra*, *Marburger Zeitung*, *Slovenec*, *Straža in Tabor*. Pomembno vlogo GM in zanimanje javnosti za njeno delovanje potrjuje vsakoletno število objav v različnih dnevnikih, ki se giblje med 20 in 60 prispevkov, med letoma 1919 in 1941 tako v povprečju preko 30 objav na leto. Porast števila prispevkov je zaslediti predvsem v jubilejnih letih, ob gostovanjih GM (v Beograd, Novi Sad in Osijek,⁵⁷ v Švico in Avstrijo,⁵⁸ v Skopje, Kumanovo, Leskovac, Niš, Kruševac in Šabac,⁵⁹ in gostovanje glasbene šole GM v Beogradu⁶⁰) ter v kriznih obdobjih društva (razveljavljena pravila glasbene šole GM,⁶¹ odpoved šolskih prostorov⁶²).

Ravnatelji glasbene šole GM Maribor

Vzroke nihanj v obisku glasbene šole in kakovosti pedagoškega dela, ki so v glasbenih šolah tudi sicer običajno prisotna, moremo pripisati različnim dejavnikom, vsekakor pa so delovanje šole GM zaznamovali osebni in profesionalni vplivi skupno petih organizacijskih vodij – ravnateljev. Vodenja šole so se lotevali tako in drugače, skoraj brez izjeme zagnano, strokovno in v skladu s svojimi sposobnostmi in izkušnjami. Delo ravnatelja je bilo vseskozi, z izjemo zadnjih treh let delovanja društva, združeno z umetniškim vodstvom ansamblov GM. Naloge ravnatelja in zborovodje oziroma dirigenta so bile večinoma tesno povezane, zato je ločevanje dosežkov posameznih ravnateljev v smislu tematske razdelitve sklepnega besedila na glasbeno šolo in koncertno dejavnost

55 Prav tam. Glej Sezona 1938/39 – Proslava dvajsetletnice obstoja glasbene šole GM, str. 249.

56 Prav tam. Glej Sezona 1939/40 – Proslava 100-letnice rojstva Petra I. Čajkovskega, str. 263, 264.

57 Prav tam. Glej Sezona 1924/25 – Gostovanje GM v Beogradu, Novem Sadu in Osijeku, str. 87, 88.

58 Prav tam. Glej Sezona 1927/28 – Gostovanje pevskega zbora, str. 118-124.

59 Prav tam. Glej Sezona 1930/31 – Gostovanje pevskega zbora v Srbiji, str. 153-158.

60 Prav tam. Glej Sezona 1930/31 – Z Mrtvaškim ženinom v Beogradu, str. 147, 148.

61 Prav tam. Glej Sezona 1933/34 – Glasbena šola, str. 178-187.

62 Prav tam. Glej Sezona 1938/39, str. 245-247.

nadvse nevhvaležno. Mestoma se tako ne bo moč izogniti vpletenosti umetniškega delovanja v izobraževalno in nasprotno.

Ledino mariborskega glasbenega izobraževanja in koncertne dejavnosti je po letu 1918 oral Fran Topič. Preučitev ohranjenih podatkov o društvu in odmevov na delovanje glasbene šole v njeni prvi razvojni fazi privede do končne sodbe, da je bil Topič predan glasbenik – učitelj violine, klavirja, solopetja, teorije, komorne igre ter vodja dekleškega zbora in dijaškega orkestra. Poleg tega je opravljal še posle, ki mu jih je nalagala ravnateljska funkcija ter vodil orkester GM, katerega delovanje je obudil, in po odhodu prvega zborovodje Oskarja Deva prevzel še vodenje društvenega pevskega zbora. Našteto je precejšen zalogaj za eno osebo, posebej v začetni razvojni stopnji GM Maribor, ko je bilo treba delovanje celotnega društva šele organizirati. S požrtvovalnim delom in predstavljanjem izobraževalnih dosežkov širši publiki in strokovni javnosti je bilo treba dokazati upravičenost ustanove, kar je, zaradi velikih pričakovanj, terjalo precejšnje napore. Vsekakor je Fran Topič osebnost, ki je tvorno prispevala k izobraževalnemu in umetniškemu zagonu pomembne kulturne ustanove. Njegov doprinos k organizaciji izobraževalne dejavnosti, njegovo pedagoško delo in umetniško udejstvovanje v obdobju pionirstva mariborskih kulturnih institucij ga uvrščajo med tvorce glasbene kulture in kulture Maribora nasploh. Posebej se je zavzemal sestaviti orkester, ki ga Slovenci v Mariboru, razumljivo, do prevrata niso imeli. Kot ravnatelj in dirigent je imel možnost okrepiti in utrditi organsko povezanost glasbene šole z društvenima ansambloma. V glasbeni šoli je med drugim posebej vzpodbujal gojenje komorne glasbe. V času Topičeve prisotnosti v GM so delovali šolski godalni kvintet (pod vodstvom Topiča), godalni kvartet (pod vodstvom Frana Serajnika) in kvartet violončel (pod vodstvom Emerika Berana), ki so se uspešno predstavljali na šolskih nastopih. Kmalu je uvidel nujnost globlje glasbene izobrazbe mariborskih glasbenikov, zato je v letu 1921 predlagal predavanja o teoriji, harmoniji, glasbeni zgodovini in pevski tehniki,⁶³ ter v svojem zadnjem letu v GM dal pobudo za informativne vzgojne mladinske koncerte. Že v prvem letu, in vsa nadaljnja, je organiziral nastope učencev in s tem glasbeno šolo vpel v koncertno življenje Maribora. V tretjem šolskem letu je osnoval dijaški orkester, iz katerega bi pridobival v glasbeni šoli izobražene instrumentaliste za društveni orkester. Ko strnemo Topičeva prizadevanja v GM Maribor, ni težko zaznati njegovega celostnega pogleda na glasbeno umetnost in delovanja v smeri uresničevanja tega. Ob Topičevem odhodu leta 1926 se je končalo njegovo tvorno sodelovanje z mariborsko GM. Natančnih pojasnil glede prekinitve sodelovanja ne poznamo, sklepati pa je moč, da je Topič klonil javnim in osebno motiviranim pritiskom Ivana Ašiča, pomembnega in vplivnega mariborskega odvetnika.⁶⁴ Topiča je nasledil Josip Hladek Bohinjski, pred tem tri desetletja vojaški kapelnik v Sarajevu. Poleg ravnateljstva je na glasbeni šoli GM poučeval violino in vodil dijaški orkester, eno leto tudi mladinski pevski zbor. Kot v prvi razvojni fazi GM je bilo tudi v drugi ravnateljevo delo sprva združeno z umetniškim vodstvom pevskega zbora in orkestra GM. Ohranjeni dokumenti in odzivi na delo šole ter uspešni koncerti društva v obdobju njegovega vodstva odsevajo skrb za obstoj in razvoj obeh društvenih ansamblov, ki ju je uspešno pomlajeval z učenci glasbene šole. Ti so

63 Prav tam. Glej Sezona 1920/21 – Glasbena šola, str. 44.

64 Prav tam. Glej Sezona 1924/25 – Ivan Ašič o delovanju GM, str. 92–95.

nastopali na vsakoletnih produkcijah, ki jih je v Hladkovem času kritiško spremljal Vasilij Mirk. Bil je mnenja, da so veliki uspehi učencev GM pravi čudež, njihovi javni nastopi pa temeljito pripravljene ter da so bile izvedbe zbora in šolskega orkestra takšne, kot jih »ne srečaš tako zlepa niti pri zrejših kompleksih«. ⁶⁵ Eduard Butchar je pisal, da je šola dosegla visoko raven, ter da so organizacijske in pedagoške sposobnosti ravnatelja Hladka že prerasle slabosti, ki jih je šola imela pred njim. Katere slabosti so to bile, Butchar ni navedel, sklepamo pa lahko, da je imel v mislih tudi dijaški orkester. Topič ga je namreč organiziral šele v četrtem šolskem letu, prvič pa se je javnosti predstavil komaj v šestem letu delovanja GM (šolsko leto 1924/25). ⁶⁶ Kljub temu se je iz temeljev Topičevega dijaškega orkestra razrasel bogat šolski ansambel (vključeval je do 42 učencev!), ki je predstavljal osnovo društvenega orkestra in s tem koncertne dejavnosti mariborske GM. Pregled delovanja GM med letoma 1925 in 1933 nas privede do zaključka, da se je Josip Hladek Bohinjski oblikovanja društvenega orkestra lotil zelo sistematično. Na poti k pridobivanju članov za orkester se je Hladek preko časnikov obračal kar neposredno na starše (*Glasbena matica staršem*), da naj pri vpisu v glasbeno šolo svojih otrok ne usmerjajo le k violini in klavirju. Pri nakupu pihal in trobil je učencem obljubljal finančno podporo. ⁶⁷ Resno delo in stremljenje k napredku orkestrskega poustvarjanja potrjuje tudi razmišljanje poročevalca enega od časnikov, ali izredni uspeh GM ne bo v mestu z več kot 30.000 prebivalci kmalu sprožil vprašanja glede ustanovitve mestnega orkestra. ⁶⁸ Najodmevnejši rezultati dela so bili doseženi s koncertom Dvořakovega *Mrtvaškega ženina* v Mariboru in Beogradu ter s koncertoma ob 200-letnici rojstva Josepha Haydna. Da so bile izvedbe učencev šole (orkester in mladinski zbor) pod Hladkovim vodstvom na visoki ravni potrjuje tudi dejstvo, da so obe prireditvi v čast klasicističnemu skladatelju prenašale vse radijske postaje tedanje države. Vasilij Mirk je ocenil, da je bila prva prireditev na tako visoki ravni, da bi lahko bila v ponos tudi širšemu kulturnemu področju, poročevalec *Večernika* pa je po izvedbi Haydnove *XI. simfonije* zapisal, da se je le redko ponudila priložnost slišati kakšno glasbeno delo »v taki jasnosti, vseskozi premišljeni in utemeljeni obliki«. Poudariti velja, da so tudi na drugi Haydnovi proslavi, ko je bil izveden oratorij *Stvarjenje*, glavnino orkestra predstavljali prav učenci glasbene šole mariborske GM. ⁶⁹ Ponovno in končno potrditev prizadevnega in uspešnega dela vseh vpletenih prinaša še *Slovenčev* poročevalec, ko namigne na ugodno priložnost za ustanovitev mariborske filharmonije.

Na mestu ravnatelja se je Hladek obdržal osem let. V sezoni 1929/30 je vodenje pevskega zbora nenadoma prevzel Vasilij Mirk. Javnosti je bilo predstavljeno, da je Hladek zboru dal na znanje, da ga ne želi več voditi, z druge strani pa, da so zamenjavo zborovodje predlagali pevci sami. Zaostreni odnosi s člani zbora so Hladka najverjetneje spodbudili, da je na občnem zboru predlagal, da bi se društvo reorganiziralo v javni glasbeni zavod s kuratorijem na čelu, ker naj bi pevski zbor oviral delovanje društva. Z 52 glasovi proti 37

⁶⁵ Prav tam. Glej Sezona 1928/29 – Glasbena šola, str. 30, 31.

⁶⁶ Prav tam. Glej Sezona 1930/31 – Glasbena šola – Letna produkcija, str. 150.

⁶⁷ Prav tam. Glej Sezona 1931/32, str. 159, 160.

⁶⁸ Prav tam. Glej Sezona 1930/31 – Letna produkcija, str. 148–150.

⁶⁹ Prav tam. Glej Sezona 1931/32 – Haydnova proslava, str. 161–163.

je bil predlog zavrnjen.⁷⁰ Kriza mariborske GM, ki jo je preživljala med letoma 1933 in 1936, ko sta vzporedno delovali »Hladkova« in glasbena šola GM, se je torej pripravljala že veliko prej.⁷¹ Zanimivo je k temu spomniti, da se je leto dni po Hladkovem prihodu v GM (natančneje v šolskem letu 1926/27) pevski zbor »odločil za centralizacijo v društvu« in tako prenehal biti samostojna enota GM (samostojni enoti sta bili tudi glasbena šola in orkester). Te so bile do leta 1926 podrejene glavnemu odboru le v pomembnejših rečeh. Naposled je torej pevski zbor odločil, da »se izvrši centralizacija, da se moči bolj strnejo in da dobi delovanje enotnejši značaj«, in si s tem pridobil moč nad odločanjem v vseh pogledih.⁷²

Hladkovi skrhani odnosi s pevskim zborom in posledično odborom GM so naposled privedli do njegove »odcepitve« od GM in odhoda iz društva. Poraja se vprašanje, ali so Hladkovi načrti z reorganizacijo glasbene šole bili res tako nesmiselni. S tovrstnimi spremembami je namreč soglašal ves učiteljski zbor, ki je na glasbeni šoli poučeval v šolskem letu 1932/33 (Marija Finžgar, Josip Hladek Bohinjski, Vasilij Mirk, Karol Pahor, Fran Serajnik, Liza Serajnik, Viktor Schweiger, Lidija Vedral ter Ema in Ubald Vrabc). Pobudo za osamosvojitve glasbene šole bi naj na predlog Vasilija Mirka sprožil celotni učiteljski zbor, in sicer na podlagi tovrstne vzpodbude s strani Ministrstva prosvete, ne pa sam Hladek. Prav neverjeten se nadalje zdi podatek, da vseh osem let Hladek kot ravnatelj šole ni bil pozvan niti k eni seji glavnega odbora GM, čeprav bi moral biti navzoč na vsaki. Dogajanja tako lažje razumemo kot samovoljno in nesistematično delovanje glavnega odbora GM, katerega večina članov je prihajala iz vrst pevskega zbora.⁷³ Razumljiva in pomenljiva se naposled zdi tudi Mirkova odločitev, da v sezoni 1933/34 sestopi z mesta zborovodje.

Začasni vodja glasbene šole GM je po Hladkovem odhodu postal skladatelj Ubald Vrabc, učitelj violine in namestnik umetniškega vodje pevskega zbora. Organizacijska zmeda, ki je glasbena šola zajela med letoma 1933 in 1936, ni bila posebej vzpodbudna za nemoteno izobraževalno in umetniško delovanje GM. Vrabc je tako prevzel mesto vodje, katerega osnovna naloga je bila le organizacija osnovnega dela v šoli, za višje cilje pa ta čas najbrž ni bil prav ugoden. Dogajanja v zvezi z glasbena šola so njeno delovanje zaznamovala do te mere, da so se v odboru GM porodila razmišljanja o spremennjenih pravilih GM. Šoli je bila po novem dana možnost preureditve, načrt le-te pa je predvideval osnivanje posebnega nadzornega odbora, v katerega bi bili imenovani predstavniki prosvetnega ministrstva, banovine in občine ter predstavniki iz vrst članstva in staršev. Nadzorni odbor bi tako imel svetovalno pravico, o sklepih pa bi dokončno odločal odbor

70 Kot najmočnejši in najvplivnejši člen GM Maribor, ki je narekoval ustroj in delovanje celotne GM, tudi imenovanja in odstavitve ravnateljev in umetniških vodij, se je skozi zgodovino GM kazal njen pevski zbor. Najverjetneje zaradi javne izpostavljenosti, ki mu je nudila naklonjenost in privrženost Mariborčanov, finančne neodvisnosti in zaradi velike številčnosti ter dokaj trdne koherentnosti pevcev, ki so predstavljali tudi velik del članstva GM.

71 Manja Flisar, »Sezona 1933/34 – Glasbena šola«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 178–187.

72 »Občni zbor Glasbene Matice v Mariboru«, *Tabor* l. 7, št. 277 (7. 12. 1926), str. 1, 2.

73 Manja Flisar, »Sezona 1933/34 – Glasbena šola«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 178–187.

GM.⁷⁴ Omenjene organizacijske spremembe pa niso bile v skladu z zahtevami Ministrstva za prosveto, ki je želelo, da bi se glasbena šola popolnoma ločila od društva. Odbor se je pritožil na državni svet in utemeljeval dejstva o nerazdružljivosti šole in društva. Spremembo društvenih pravil je zavrnila tudi banska uprava. V vrtincu dogajanj sta medtem odstopila in prekinila sodelovanje z GM njen dolgoletni predsednik Josip Tomišek (predsednik je bil 12 let) ter podpredsednik in predsednik pevskega zbora Janko Arnuš. Slednji je odstop preklinal in nadalje sodeloval z GM.⁷⁵ Morebiti lahko njuna odstopa razumemo tudi kot priznanje krivde, da v korist društva nista napravila več ali dovolj.

Zgovorna je tudi Mirkova ocena šolske produkcije junija 1935, kjer sprva zapiše, da pogrša, kot že leta prej, pevske točke, pa tudi mladinsko petje v zboru. Menil je, da bi šola morala ponuditi pouk solopetja. Nadalje je izrazil mnenje, da so učenci pokazali toliko tehničnega in glasbenega znanja, da bi se na nastopih lahko predstavili tudi s komorno glasbo. Opozoril je še na šolski orkester, v katerega je bilo potrebno pritegniti čim večje število učencev. Spomnimo na tem mestu, da je v Topičevem času obiskovalo dijaški orkester 24 učencev, v Hladkovem času 42, v šolskem letu pa je število zdrsnilo na skromnih 12. Najmanj naštetu bi po Mirkovem mnenju spadalo v okvir delovanja glasbene šole, če bi želela postati vodilna glasbena šola v Mariboru. Mirkovo pisanje je tako dokaz, da je šola izgubljala svoj ugled. Opozoril je tudi na slab obisk prireditev in dodal, da učenci v Ljubljani in drugod nastopajo pred polnimi dvoranami. Pomenljivo je zapisal, da je tudi mnogo takih, »ki vidijo javen izraz Glasbene Matice le v njenem pevskem zboru«, kar je označil za zgrešeno, saj je poleg pevskega zbora glavno kulturno poslanstvo višila prav glasbena šola. Sklenil je, da je delovanje glasbene šole zato vredno največ pozornosti, »z njo je treba računati kot s činiteljem največje važnosti za kulturni razvoj našega življa!«⁷⁶

Delovanje mariborske GM se je ponovno uredilo, ko je umetniško vodstvo pevskega zbora in orkestra ter pouk klavirja, teorije in kompozicije septembra 1935 prevzel Marjan Kozina. Klavno stanje glasbene šole GM ga je najverjetneje kaj kmalu napeljalo na misli o ravnateljstvu, posebej zato, ker je bil Ubald Vrabc nameščen le kot začasni vodja. Leto in pol po prihodu v Mariboru je Kozini uspelo zasesti še položaj prvega moža glasbene šole. Kadrovska rešitev je bila takšna kot v času Topiča in prvih štirih Hladkovih letih v GM, ko je umetniški vodja obeh ansamblov bil tudi ravnatelj glasbene šole. Če pregledamo dogajanja v celotni GM, je hkratno vodenje izobraževalne in umetniške dejavnosti rodilo uspehe. Morda tudi zato, ker je vodja obeh imel možnost zavzeti položaj posrednika njunih odnosov. Prvič so bili ti načeti, ko je pevski zbor prešel iz Hladkovih rok v Mirkove, s tem pa je bila pretrgana vez med šolo in pevskim zborom, ki je predstavljal glavnino odbornikov GM. Kozina se je načrtov s celotno GM lotil premišljeno. Bilo je nekaj začetnih težav s pevskim zborom, a ne takšnih, ki bi ga ovirali

74 »Redni letni občni zbor Glasbene Matice«, *Mariborski večernik Jutra* l. 8, št. 152 (9. 7. 1934), str. 3; »Občni zbor Glasbene Matice v Mariboru«, *Slovenec* l. 62 (9. 7. 1934); »15 Jahre 'Glasbena Matica'«, *Marburger Zeitung* l. 74, št. 153 (10. 7. 1934), str. 4.

75 Manja Flisar, »Sezona 1934/35«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 198.

76 Prav tam. Sezona 1934/35 – Glasbena šola, str. 201, 202.

pri doseganju zastavljenih ciljev. Na podlagi preteklih dogajanj je najverjetneje gradil strategijo, kako se lotiti tako zbora, odbora in predsednika GM, kar je privedlo do uspešnega in intenzivnega sodelovanja. Kozinov prispevek, ki ga je v štirih letih vnesel v delovanje šole, in zasluge za vsestranski razcvet GM je težko strniti. Že ob prihodu v GM je poudarjal potrebo po izpopolnitvi in razširitvi GM. Uresničeval jo je z obuditvijo mladinskega zbora in orkestra, z uvedbo pouka kromatične harmonike, kontrabasa, pihal, intonacije, harmonije in solopetja, z uvedbo razrednih izpitov, organizacijo šolskega arhiva in izdajo šolskega *Poročila*, ki je poleg produkcij predstavljalo največje propagandno sredstvo šole.⁷⁷ S pomočjo predsednika GM Rudolfa Ravnika je zasnoval novo obliko šolskih produkcij, nadalje definiral ukrepe, ki naj bi pripeljali do večje discipline v ansamblih in izdelal koncept koncertnega delovanja GM. Produkcije učencev so v času Kozinovega ravnateljstva glasbeni šoli postopoma vračale ugled, kakršnega je ta imela v Topičevem in Hladkovem času. V zadnjem Kozinovem šolskem letu (1937/38) v GM je število učencev naraslo na 252. Spomnimo, da jih je ob njegovem prihodu bilo 114, nato 174 in 242.⁷⁸ Posebej korenito se je lotil razširjanja glasbene vzgoje med otroki in mladostniki ter javnega seznanjanja širšega kroga ljudi.⁷⁹ Da bi mogli prikazati diapazon Kozinovi zasluge, moremo organizacijskemu delu dodati še umetniško, ki bo obravnavano v naslednjem poglavju. Tudi Kozinovemu odhodu iz GM so naposled botrovala nesoglasja s pevci in odborniki GM.⁸⁰ Slednji so, ne da bi ga obvestili, sklenili, da ne bodo več nastavljali ravnatelja šole, ampak le šolskega vodjo.

Kot šolskega vodjo so v šolskem letu 1938/39 imenovali Otona Bajdeta, učitelja violončela in teorije ter dirigenta mladinskega orkestra in vodje pripravljalnega tečaja. Nekdanji učenec glasbene šole GM Maribor, ki je zaključil študij na ljubljanskem konservatoriju, je od Kozine prevzel dobro organizirano in uspešno izobraževalno ustanovo. Posebnih sprememb in novosti v času Bajdetovega vodenja šole ni zaslediti. Poudariti je potrebno še dejstvo, da je Bajde vodil le šolo in tako prekinil dolgoletno prakso kadrovanja ene osebe za vodjo glasbene šole, zbora in orkestra GM. Ustanova si je s produkcijami, posebej ob 100-letnici rojstva Čajkovskega, še naprej utrjevala ugled in potrjevala nujnost svojega obstoja.⁸¹ Žal je njeno delo v letu 1938/39 najprej zmotila odpoved prostorov, s čimer ji je grozilo, da za svoje dejavnosti ne bo imela strehe nad glavo, in naposled nemška okupacija.

Uveljavljeni glasbeniki iz vrst učencev GM Maribor

Glasbeno-izobraževalne dosežke mariborske GM dokončno potrjujejo doma in v tujini uveljavljeni glasbeniki. Nekdanji učenci so postali priznani umetniki – solisti, člani orkestrov in glasbenih ustanov doma in drugod, mnogi pa so se posvetili pedagoškemu delu na glasbenih in drugih šolah. Njihovo uspešno pot so tlakovali številni učitelji, ki so s predanim delom in strokovnostjo tvorno prispevali k razvoju mnogih talentiranih ter

77 Poročilo za 1. sejo šolskega kuratorija šole GM (4. julij 1936). PAM Maribor, Fond GM Maribor, AŠ 3.

78 *Poročilo ob šolskem letu 1937–1938*, GM Maribor 1937, str. 3–7.

79 Manja Flisar, »Sezona 1936/37 – Glasbena šola«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919–1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 221–224.

80 Prav tam. Sezona 1937/38 – Odhod Marjana Kozine, str. 241–244.

81 Prav tam. Sezona 1939/40 – Proslava 100-letnice rojstva Petra I. Čajkovskega, str. 263, 264.

prizadevnih učencev. Težko bi bilo izpostaviti prav vse, ki so se predali glasbeni umetnosti in sooblikovali slovenski pa tudi evropski kulturni prostor, nekatere pa kljub temu velja imenovati. Prve glasbene korake in tovrstno osnovno izobrazbo, v veliki meri odločilno za nadaljnje uspešno delo na poustvarjalnem področju, so na GM Maribor pridobili umetniki in umetnice, katerih število ni veliko, njihovi uspehi pa so več kot pomenljivi.

Marica Lubej (Brnice, *Braunitzen*, 20. 3. 1902 – Maribor 9. 2. 1983), sopranistka, operna in operetna pevka, je glasbeno šolanje začela pri Oskarju Devu kot pevka v zboru GM v Mariboru. V sezoni 1919/20 je postala članica opernega zbora mariborskega gledališča in po 3 letih tudi solistka. Uveljavila se je predvsem v operetnih vlogah; pela je tudi v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani. Največji uspeh je imela z naslovno vlogo v opereti *Mala Floramye* I. Tijardovića. Po letu 1945 je bila nekaj časa angažirana v Osijeku, nato se je vrnila v Maribor. Tu je nastopila v številnih opernih vlogah, ki jih je pevsko in muzikalno prepričljivo oblikovala: *Čo-Čo-San* (Giacomo Puccini, *Madame Butterfly*), Marinka (Bedřich Smetana, *Prodana Nevesta*), *Mimi* (Giacomo Puccini, *La Bohème*), *Džula* (Jakov Gotovac, *Ero z onega sveta*), *Morana* (Jakov Gotovac, *Morana*).⁸² Leta 1930 je sodelovala pri snemanju nemškega zvočnega filma *Das Lied ist aus* s takrat zelo priljubljenim filmskim igralcem Ernstom Verebesom.⁸³

V Budkovičevi razpravi *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem* je med bivšimi učenci in učenkami omenjena tudi sopranistka, operna in koncertna pevka Erika Druzovič. Rodila se je 1. junija 1911 v Mariboru v znani glasbeni družini. Diplomirala je iz solopetja na Glasbeni akademiji v Zagrebu. Gostovala je v številnih operah (Berlin, Hamburg, München, Milano, Rim, Neapelj, Benetke, Genova, Antwerpen, Haag, Amsterdam, Dunaj, Bern itd.) in oblikovala vrsto pomembnih opernih in operetnih vlog: *Džula* (J. Gotovac, *Ero z onega sveta*), *Suzana* (W. A. Mozart, *Figarova svatba*), *Viолletta Cavallini* (E. Cálmán, *Vijolica z Montmartra*), *Hana Glawari* (F. Lehar, *Vesela vdova*). Po letu 1945 je delovala v Sarajevu kot pedagoginja in režiserka. Ne moremo z gotovostjo trditi, da je po vsej Evropi znana pevka Erika Druzovič obiskovala glasbeno šolo GM, mogoče pa je domnevati, saj se je v delovanje ustanove aktivno vključeval njen oče Hinko Druzovič. Tudi enciklopedije, knjižne izdaje in časopisne objave, ki zajemajo pevkino življenjsko in umetniško delovanje, ne navajajo samih začetkov njenega glasbenega šolanja.⁸⁴ Nekoliko jasnejšo sliko dobimo ob prebiranju časopisnega članka časnika *Večer*. Novinarki je pevka leta 1986 dejala, da ju je z bratom (kasneje profesorjem glasbe v Gradcu) po predmetniku glasbene šole učil kar oče sam.⁸⁵ Tako ne moremo z gotovostjo trditi, da si je Druzovičeva prva glasbena znanja pridobivala prav na šoli GM. Pevkine kasnejše velike uspehe pa gre tesno povezati z uspešnim pedagoškim delom njenega očeta, ki ga je prenašal tudi na učence glasbene šole GM.

⁸² Manica Špental, »Marica Lubej«, *ES* 6, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.

⁸³ J. Turk, »Od Fjorda do Druzovičeve«, *Večer* 1. 42, št. 196 (23. 8. 1986), str. 23. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.cyranos.ch/smvere-d.htm> (obiskano: 13. 11. 2016).

⁸⁴ Primož Kuret, »Erika Druzovič«, *Sto slovenskih opernih zvezd*, Ljubljana: Prešernova družba, 2005.

⁸⁵ Melita Hajnšek Forstnerič, »Ženska z desetimi potnimi listi«, *Večer* 1. 42, št. 178 (2. 8. 1986), str. 23.

Nekoliko prezrta je do danes ostala v Mariboru rojena igralka in pevka z vzdevkom »dunajski slavček« Elfie Mayerhofer (Maribor, 15. 3. 1917 – Maria Enzerdorfs (Spodnja Avstrija), 28. 12. 1992). Že kot otrok je v Mariboru sodelovala pri uprizoritvah pravljic in na cerkvenih koncertih. Med raziskavo je bilo ugotovljeno, da je slovita pevka dobila osnovno glasbeno izobrazbo na glasbeni šoli GM v Mariboru. Zasedimo jo kot nastopajočo na šolski produkciji in, s strani kritika Vasilija Mirka, pohvaljeno učenko višjega razreda klavirja iz razreda učiteljice Marije Finžgar ob koncu šolskega leta 1932/33⁸⁶. Študij je nadaljevala na Visoki šoli za glasbo v Berlinu, na »Sternchen Konservatorium« in pri glasbenem pedagogu Fredu Hustleru. Pri petnajstih letih je debitirala kot Cherubin v Mozartovi *Figarovi svatbi*. V sezoni 1940/41 je bila kot operetna pevka angažirana v Münchenskem »Theater am Gärtnerplatz«, delovala je tudi v berlinskem »Metropoltheater«, hkrati pa pričela uspešno kariero filmske igralka. Leta 1942 je z vlogo v filmski komediji *Meine frau Teresa* postala ljubljenska občinstva in naslednje leto posnela film *Das Lied der Nachtigall*. Leta 1949 je na povabilo dirigenta Herberta von Karajana v Salzburgu nastopila v *Figarovi svatbi* ob slavni pevki Marii Cebotari. Med letoma 1949 in 1956 je delovala pretežno v Wiener Volksoper, kjer je briljirala v vlogi Adele v opereti *Netopir*, od leta 1946 tudi v Wiener Staatsoper, katere redna članica je bila med letoma 1950 in 1956. Od leta 1957 je bila angažirana v »Deutsche Oper am Rhein«, gostovala je v Hamburgu, Frankfurtu, Bremnu, Dortmundu in Wiesbadnu ter prepevala na koncertnih turnejah po vsem svetu. Leta 1972 se je poslovila od odrskih desk. Bila je najbolj priljubljena interpretinja Johanna Straussa svojega časa. Slavo so ji prinesle večinoma glavne vloge v nemških glasbenih filmih (*Frauen für Golden Hill*, *Hotel Sacher*, *Der Vorhang fällt*, *Das kleine Hofkonzert*, *Wir bitten zum Tanz*, *Das Himmelblaue Abendkleid*, *Der Puppenspieler*, *Wiener Melodien*, *Höllische Liebe*, *Anni*, *Gelibter Lügner*, *Küssen ist keine Sünd*, *Verlorene Melodie*, *Abschiedsvorstellung*, *Die Landstreicher*, *Ein Mann mit Grundsätzen*, *Musik in Salzburg*, *La reine des valse*, *Das gab's nur einmal*, *Madame Pompadour*). V svoji bogati karieri je prejela veliko nagrad, med njimi Zlato častno odlikovanje dežele Dunaj in Kipec Johanna Straussa.⁸⁷

Nesporno je prvo glasbeno izobrazbo na GM pridobil svetovno znan bas-baritonist Tomislav Neralić. Bil je učenec violinskega oddelka učitelja Frana Serajnika. Veliko časopisnih kritik je prinašalo dobre ocene njegovih nastopov na šolskih produkcijah mariborske GM. Tomislav Neralić, rojen v Karlovcu 9. 12. 1917, je nadaljeval glasbeno šolanje (solopetje) na Glasbeni akademiji v Zagrebu in diplomiral leta 1941 (Lav Vrbanić). Že leta 1939 je v Zagreški operi debitiral kot redovnik (Giuseppe Verdi, *Don Carlos*) in bil takoj angažiran (do 1943). Med letoma 1943 in 1948 je bil član dunajske Državne opere, nato se je vrnil v Zagreb, kjer je ostal do leta 1955 in ustvaril številne operne vloge. Od tega leta je bil solist v berlinski Nemški operi, kjer je leta 1963 dobil naziv komornega pevca. Vzporedno je bil nekaj časa član Hamburške opere in stalni gost

⁸⁶ Manja Flisar, »Sezona 1932/33 – Letna šolska produkcija«, *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948)* – disertacija, Ljubljana: Akademija za glasbo, 2008, str. 172.

⁸⁷ Czeike, »Elfie Mayerhofer«, *Deutsche Biographische Enzyklopädie*, Band 7. Ur. Walter Killy, Rudolf Vierhaus. K. G. Saur, München: K. G. Saur, 1998. Dostopno na spletnih naslovih: http://de.wikipedia.org/wiki/Elfie_Mayerhofer (obiskano: 13. 11. 2016), <http://www.cyranos.ch/smmaye-d.htm> (obiskano: 13. 11. 2016).

Zagrebske opere. Njegove pevske odlike so bile: visoki bas, velik obseg, nenavadna moč, izenačenost in zvočnost. Nadalje se je odlikoval po izrednem spominu, veliki glasbeni izobrazbi, bogati muzikalnosti in smislu za interpretacijo. V svoji 40-letni karieri je pel več kot 130 opernih vlog in 40 oratorijskih partov, in to v več kot 3500 nastopih. Kot pevca so ga odlikovale izredna muzikalnost, velika pevska kultura in posebne igralske sposobnosti. Bil je posebej znan kot izreden pevec bas-baritonskih vlog v Wagnerjevih operah. Gostoval je po številnih evropskih in ameriških mestih (Mehika, Brazilija, Urugvaj, Argentina), pa tudi v Izraelu in Egiptu. Za svoje umetniško delo je dobil številne nagrade in priznanja.⁸⁸

Na glasbeno pot je v mariborski GM stopil tudi slavni tenorist, operni in koncertni pevec Hieronim (Noni) Žunec (Maribor, 7. 5. 1921– 28. 12. 2004). Solopetja se je učil pri profesorici Zori Ropas. Diplomiral je 1949 na AG v Zagrebu. Debitiral je 1947 v Sarajevu kot *Vojvoda* v *Rigolettu* G. Verdija; 1948 do 1981 je bil eden vodilnih pevcev zagrebske Opere. S svetlim in prodornim lirskim tenorjem ter veliko muzikalnostjo je interpretiral nekaj 10 vlog iz železnega repertoarja ter več kot 300-krat nastopil kot *Miča* (Jakov Gotovac, *Ero z onega sveta*). Gostoval je v Veliki Britaniji, Avstriji, Grčiji, Italiji, Nemčiji in Švici.⁸⁹

Pevcem sledijo inštrumentalisti, katerih glasbena uveljavitev vključuje tako solistično kot komorno glasbeno udejanjanje doma in po svetu. Na uspešno glasbeno pot je na glasbeni šoli mariborske GM stopil violončelist in pedagog Oton Bajde (Zadar, 20. 1. 1906 – Maribor, 22. aprila 1993). Prvotno je bil učenec v razredu violinskega pedagoga Jana Šlaisa, kasneje pa je obiskoval pouk violončela pri Emeriku Beranu in L. Comelliju. Študij violončela je končal leta 1933 na konservatoriju v Ljubljani, nato je deloval na eni izmed mariborskih osnovni šol, ljubljanski gimnaziji in na šoli GM v Mariboru; tu je bil od leta 1938 ravnatelj. Po 2. svetovni vojni je do leta 1962 vodil glasbeno šolo (nižja in srednja stopnja) v Mariboru, nato je poučeval do leta 1966 kot redni profesor na AG v Ljubljani. Kot solist in komorni violončelist je bil pred 2. svetovno vojno ena vodilnih osebnosti; nastopal je v klavirskem triu, v ljubljanskem godalnem kvartetu ter koncertiral doma in v tujini (Firence, Gradec, Dunaj) in snemal za radijske postaje. Kot pedagog je zlasti na AG vzgojil vrsto odličnih slovenskih glasbenikov. Bil je častni član Društva glasbenih pedagogov Slovenije in Društva glasbenih umetnikov Slovenije.⁹⁰ Oton Bajde, v mariborskem in tudi slovenskem glasbenem prostoru pionir v organizacijskem, glasbeno pedagoškem in umetniškem področju, je prejel številne nagrade in priznanja. S prizadevanji ob ustanovitvi Državne glasbene šole v Mariboru (današnja Srednja glasbena in baletna šola Maribor) leta 1945 in zavzetim pedagoškim delom je nadaljeval tradicijo GM in postavil trdne temelje nadaljnjemu glasbenemu izobraževanju v mestu.⁹¹

88 Krešimir Kovačević, »Tomislav Neralić«, *Leksikon jugoslavenske muzike II*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1974.

89 P. Bedjanič, »Noni Žunec«, *ES 15*, Ljubljana: Mladinska knjiga (1987–2002); Slovenski biografski leksikon: Zadržna gospodarska banka, (Sazu), 1925–1991.

90 M. Kartin–Duh, »Oton Bajde«, *ES I*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.

91 Marjana Šef, *Oton Bajde* (diplomsko delo), Maribor: Pedagoška fakulteta UM, 2006; Manja Flisar, *Sledi glasbe in plesa*. Maribor: Srednja glasbena in baletna šola Maribor, 2006.

Prva glasbena znanja si je na GM pridobival doma in v tujini uspešen fagotist Ivan Turšič (Maribor, 26. 2. 1914 – Beograd, 8. 12. 1983). Med letoma 1919 in 1933 je obiskoval pouk klavirja pri profesorici Lizi Serajnik (prvo leto pri Horakovi). Iz poročil s šolskih produkcij izvemo, da je sodil med najuspešnejše učence mariborske GM. V letih 1933 – 36 je nato študiral klavir (Janko Ravnik) in fagot (Josip Pokorny) na konservatoriju v Ljubljani in tam leta 1973 tudi absolviral na PF, 1938 pa je diplomiral iz študija fagota na GA v Zagrebu (J. Ježek). Izpopolnjeval se je v Strasbourgu (P. Kleiber, 1938, 1951). Od 1938 je deloval v Beogradu v orkestrih opere in filharmonije, od 1946 tudi kot redni profesor na Glasbeni Akademiji. Bil je med vodilnimi fagotisti povojnega časa in je koncertiral v jugoslovanskih in evropskih glasbenih središčih. Izvajal je mnoga solistična in komorna dela za fagot slovenskih in jugoslovanskih skladateljev (krstne izvedbe del Uroša Kreka, Primoža Ramovša, Alojza Srebotnjaka, Lucijana Marije Škerjanca). Deloval je tudi v komornih skupinah (beograjski pihalni trio in kvintet) in kot dirigent orkestrrov v posebnih zasedbah za pihala in trobila v Beogradu in Ljubljani.⁹²

Prav tako se je na GM, v razredu Ubalda Vrabca, začel učiti igre violine Slavko Zimšek (Maribor, 2. 3. 1928). Srednješolski študij je zaključil leta 1952 pri Tarasu Poljancu na Državni glasbeni šoli v Mariboru. Leta 1957 je diplomiral na ljubljanski AG v razredu prof. Leona Pfeiferja in nato postal koncertni mojster takratnega orkestra Radia Ljubljana, današnjih Simfonikov RTV Slovenija. Leta 1958 je zaključil podiplomski študij in se nadalje udeleževal številnih mednarodnih tečajev. Pri Simfonikih RTV Slovenija je igral kot violinist (od 1957), kot koncertni mojster in solist pa med letoma 1959 in 1993. Kot solist je nastopal v Nemčiji, Avstriji in Italiji ter bil redni gost slovenske glasbene scene. Ustanovil je Slovenski godalni kvartet (1968 – 1980) in z njim odigral preko 50 koncertov, vodil Koroški godalni kvartet, sodeloval v orkestru Slovenskih solistov, v zagrebškem Komornem orkestru, v orkestru bivše Jugoslovanske radiodifuzije ter Komornem orkestru RTV Ljubljana oziroma Slovenija. Že v času študija je poučeval violino na KUD Jože Hermanko v Mariboru, v Ljubljani pa na GŠ Šentvid. Več desetletij je poučeval na SGBŠ v Ljubljani in vzgojil preko 30 diplomantov violine. Bil je član mnogih domačih in tujih žirij. Na AG v Ljubljani je sprva deloval kot višji predavatelj (od 1992), leta 1997 pa je bil izvoljen v docenta za violino, komorno in orkestralno igro. Med nagradami velja omeniti jugoslovanski Red Republike z bronastim vencem (1989), Bettetovo nagrado DGUS (1998) in Škerjančevo priznanje SGBŠ (2000).⁹³

Med bivše učence mariborske GM lahko štejemo tudi pianista in pedagoga dr. Romana Klasinca (Pragersko 16. 7. 1907 – Maribor, 17. 7. 1990). Potrditev zelo kratkotrajne prisotnosti v GM dobimo v pianistovi zapuščini.⁹⁴ V skrbno vodenem seznamu nastopov in koncertov zasledimo šolsko produkcijo GM Maribor, na kateri je Klasinc junija 1920 nastopil z Jensenovo *Etudo*.⁹⁵ Študij klavirja je nato končal leta 1929 na Akademiji za glasbo in gledališko umetnost na Dunaju in 1934 doktoriral na dunajski FF z disertacijo

92 Fr. B., »Ivan Turšič«, *ES 13*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002; *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Zadružna gospodarska banka, 1925–1991, str. 255, 256.

93 Franc Križnar, Tihomir Pinter, »Slavko Zimšek«, *Sto slovenskih glasbenikov*. Ljubljana: Prešernova družba, 2002.

94 Rokopisna zapuščina Romana Klasinca. Hrani sin Tomislav Klasinc.

95 Programmbuch 1. Rokopisna zapuščina Romana Klasinca. Hrani sin Tomislav Klasinc.

Die konzertante Klaviersatztechnik seit Liszt. V letih 1935-1941 je poučeval klavir na šoli GM v Mariboru, 1941-1944 na Visoki šoli za glasbeno vzgojo v Eggenbergu pri Gradcu, 1946-1972 pa na Srednji glasbeni šoli in PA (1960-1963) v Mariboru. Kot pianist je nastopal solistično in s simfoničnimi orkestri v Mariboru, Ljubljani, Gradcu in na Dunaju; sodeloval je tudi v Mariborskem triu. Krstno je izvedel mnoge slovenske klavirske skladbe.⁹⁶

Zabeležke v Opravilnem zapisniku GM⁹⁷ nam pričajo, da je glasbeno šolo GM obiskovala tudi klavirska pedagoginja Darinka Bernetič (Gorica, 14. 3. 1925). Klavirske igre se je učila v Mariboru pri Erovini Ropas in na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani (Janko Ravnik, Jadviga Štrukelj Požnel). Diplomirala je leta 1953 na Akademiji za glasbo (Andrej Trost). Izpopolnjevala se je pri Yvonne Loriod v Parizu. Zaposlena je bila kot klavirski pedagog v Ljubljani. Na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje je osnovala eksperimentalni razred z izvorno pedagoško metodo, ki se je opirala na sodobne dosežke klavirske tehnike, a brez delitve na tehnično in muzikalno izobraževanje. Bernetičeva je avtorica neposredne pedagoške metode, ki izvira iz glasbenih lastnosti kompozicije, medtem ko tehnično obvladovanje klavirske igre temelji na kompozicijskem stavku, brez etud in drugih samostojnih tehničnih vaj. V skladu s tem je izbirala skladbe, ki so primerne za učenčevo sposobnost razumevanja, ter spodbujala improvizacijo in ustvarjalnost. Po teh načelih je napisala *Klavirski učbenik* in sestavila zbirko skladb svojih učencev.⁹⁸

Med učenci GM zasledimo še veliko slovensko dirigentsko ime. Prva glasbena znanja si je v Mariboru pridobival v Evropi in posebej Argentini priznan dirigent in pedagog Drago Mario Šijanec, psevdonim *Mariano Drago* (Pulj, 18. 12. 1907 – Buenos Aires, 2.11. 1986). Kritike produkcij mariborske GM ga omenjajo med letoma 1919 in 1925. Bil je nadvse uspešen učenec violine v razredu ravnatelja Frana Topiča, kar dokazujejo odlične ocene njegovih izvajanj. Osnove njegove glasbene vzgoje v glasbeni šoli GM so bile na trdnih temeljih, kar potrjuje njegovo nadaljnje šolanje na konservatoriju v Pragi, kjer je leta 1932 diplomiral iz dirigiranja, kompozicije in viole. V letih 1932–1935 se je izpopolnjeval v Parizu, nato je bil v letih 1935–1945 dirigent radijskega orkestra v Ljubljani. Leta 1947 se je naselil v Argentini in postal stalni dirigent v gledališču Teatro Argentino v La Plati; tu je ostal 32 let in leta 1954 na univerzi ustanovil katedro za dirigiranje, prvo v Južni Ameriki, se uveljavil kot pedagog in prejel naziv častnega profesorja. V letih 1957–1974 je bil stalni dirigent mestnega simfoničnega orkestra v Buenos Airesu ter gostoval v Argentini in Evropi. Leta 1952 je ustanovil Mozarteum Argentino, najuglednejšo argentinsko ustanovo za izvajanje Mozartovih del. Šijanec je tudi komponiral (baleta *Ptič samoživ* in *Srednjeveška ljubezen*, ok. 1927) in zbiral ljudsko glasbo. V Argentini je bil ustvarjalni član Slovenske kulturne akcije, priredil pa je tudi več slovenskih in argentinskih ljudskih pesmi za slovenske pevske zборе.⁹⁹

96 Manica Špendal, »Roman Klasinc«, *ES 5*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.

97 Opravilni zapisnik GM (23.09.1937 – 31.03.1941), Pokrajinski arhiv Maribor, Fond Glasbena matica Maribor, AŠ 4.

98 Katarina Bedina, »Darinka Bernetič«, *Muzička enciklopedija*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977.

99 Edo Škulj, »Drago Mario Šijanec«, *ES 13*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999.

Posebej predstavljenim glasbenikom, učencem glasbene šole GM Maribor, je potrebno dodati še nekaj imen. Ta so se, v največji meri proti koncu delovanja medvojne GM, velikokrat pojavljala na sporedih produkcij in bila ocenjena z dobro kritiko. Po zaključenih študijih so kot instrumentalisti in zlasti pedagogi uspešno delovali naslednji bivši učenci GM Maribor: Vlado Požar, Jože Šalamun, Ivan Pal, Filip Bernard, Dragica Rakuša, Anton Zapletal, Cvetana Mihelič in drugi.

Sklep

Uvedba slovenskega šolstva in uprave ter vzgon slovenskih kulturnih prizadevanj sta po letu 1918 ustvarila razmere za uveljavljanje slovenske kulture tudi v Mariboru. Takrat so snovalci poprevratne mariborske kulturne zgodovine začeli zapolnjevati praznino, ki je nastala zaradi ukinitve nekaterih nemških organizacij. Eno takih je bilo društvo Philharmonischer Verein, ki je do prenehanja delovanja (1918) skrbelo za sistematično glasbeno vzgojo in umetniško glasbeno življenje prebivalcev mesta. Z ustanovitvijo Glasbene matice Maribor, ki je s podobno organiziranostjo (glasbena šola, orkester, pevski zbor) nasledila delo omenjenega društva, je bila zapolnjena izobraževalna in kulturna vrzel glasbenega Maribora.

Z izobraževanjem velikega števila glasbenikov je Glasbena Matica Maribor bistveno segla v reševanje problematike glasbene izobraženosti in posledično koncertne dejavnosti v tem delu Slovenije. Njena glasbena šola je bistveno povečala število glasbenih učiteljev, obenem pa je vzgajala mariborsko koncertno občinstvo. Da je delo bilo sistematično in kakovostno zastavljeno, moremo utemeljevati s prisotnostjo takrat najpomembnejši mariborskih glasbenikov (Hinko Druzovič, Emerik Beran, Viktor Parma, Ferdo Herzog), ki so si zamislili organizacijo šole po evropskem vzoru. Ko skušamo povzeti prizadevanja mariborske GM, ki jih je kazala na izobraževalnem področju, moramo upoštevati stvarne družbene in politične razmere, kakor tudi nezadostnost slovenske in splošne kulturne tradicije Maribora. Potrebno je poudariti pomanjkanje usposobljenih kadrov in denarnih sredstev, ki je nemalokrat zanetilo nesoglasja znotraj društva. Upoštevati je potrebno težave s prostori, ki so bili vseskozi pretesni, ob koncu 30-ih let pa odpovedani. Kljub temu je šola GM Maribor v slovenskem prostoru zasedla mesto uglednega zavoda.

Literatura

15 Jahre »Glasbena Matica«. *Marburger Zeitung* l. 74, št. 153 (10. 7. 1934).

Ajlec, R., Mušič, M. 1971. Franjo Serajnik. *SBL III* (1960 – 1971). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti 1960–1971.«

B. Fr. 2002. Ivan Turšič. *ES* 13. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Bedina, Katarina. 1977. Darinka Bernetič. *Muzička enciklopedija*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

Bedjanič, P. 2002. Noni Žunec. *ES* 15. Ljubljana: Mladinska knjiga (1987–2002).

- Budkovič, Cvetko. 1992. *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem I*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Budkovič, Cvetko. 1995. *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem II*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Cvetko, Davorin. 1971. Ružena r. Deyl Šlais. *Slovenski biografski leksikon (SBL) III* (1960–1971). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Czeike. 1998. Elfie Mayerhofer. *Deutsche Biographische Enzyklopädie*, Band 7. Ur. Walter Killy, Rudolf Vierhaus. K. G. Saur, München: K. G. Saur.
- Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931 godine, Kraljevina Jugoslavija, opšta državna statistika, Beograd 1938.
- Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921 godine, Kraljevina Jugoslavija, Opšta državna statistika, Sarajevo 1932.
- Državni konservatorij v Ljubljani, Poročilo o šolskem letu 1929/30 (hrani Slovanska knjižnica).
- Flisar, Manja. 2006. *Sledi glasbe in plesa*. Maribor: Srednja glasbena in baletna šola Maribor.
- Flisar, Manja. 2008. *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 – 1948) – disertacija*. Ljubljana: Akademija za glasbo UL.
- Fran Topič. *Jutro* l. 6, št. 36 (11. 2. 1925), str. 3 .
- Frelih, B. Šedlbauer, Čenda. *ES* 13. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Glasbena matica v Mariboru. *Tabor* l. 3, št. 174 (4. 8. 1921), str. 2.
- Golob, Vlado. 1955. Glasbena šola železničarskega glasbenega društva »Drava«. *Srednja glasbena šola – 10 let v svobodi* (brošura). Maribor: Srednja glasbena in baletna šola.
- Golob, Vlado. 1955. Glasbeno šolstvo v Mariboru od 1919. leta. *Srednja glasbena šola Maribor – 10 let v svobodi* (brošura). Maribor: Srednja glasbena šola Maribor.
- Hajnšek Forstnerič, Melita. *Ženska z desetimi potnimi listi. Večer* l. 42, št. 178 (2. 8. 1986), str. 23.
- Hartman, Bruno. 2001. *Kultura v Mariboru*, Maribor: Obzorja.
- Hrovatin, R. Poljanec. 1952. *Taras. SBL II*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- http://de.wikipedia.org/wiki/Elfie_Mayerhofer (13. 11. 2016).
- <http://www.cyranos.ch/smmaye-d.htm> (13. 11. 2016).
- <http://www.cyranos.ch/smvere-d.htm> (13. 11. 2016).
- Izvestje Glasbene Matice v Ljubljani o 36. društvenem letu 1907/1908 (hrani Slovanska čitalnica).

Izvestje Glasbene Matice v Ljubljani ob 37. društvenem letu 1908/09 (hrani Slovanska knjižnica).

Kartin–Duh, M. 2002. Bajde, Oton. *ES 1*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Klopčič, R. 1999. Šlais, Jan. *Enciklopedija Slovenije (ES) 13*, Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kovačević, Krešimir. 1974. Neralić, Tomislav. *Leksikon jugoslavenske muzike II*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

Kramberger, Franjo. 1933. Nekaj števil o Mariboru. *Mariborski koledar 1933*. Maribor: Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev.

Križnar, Franc; Pinter, Tihomir. 2002. Slavko Zimšek. *Sto slovenskih glasbenikov*. Ljubljana: Prešernova družba.

Kuret, Primož. 1991. Marjan Kozina. *ES 5*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kuret, Primož. 1994. Karol Pahor. *ES 8*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kuret, Primož. 2005. Erika Druzovič. *Sto slovenskih opernih zvezd*. Ljubljana: Prešernova družba.

Longyka, I. 2000. Ubald Vrabec. *ES 14*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Občni zbor Glasbene Matice v Mariboru. *Slovenec* l. 62 (9. 7. 1934).

Opravljeni zapisnik GM (23.09.1937 – 31.03.1941), Pokrajinski arhiv Maribor, Fond Glasbena matica Maribor, AŠ 4.

Perhac. Glasbena matica. *Tabor* l. 2, št. 155 (13. 7. 1921), str. 1, 2.

Poročilo o ustanovnem občnem zboru. *Mariborski delavec* l. 2 (7. 9. 1919).

Poročilo za 1. sejo šolskega kuratorija šole GM (4. julij 1936). PAM Maribor, Fond GM Maribor, AŠ 3.

Pregled števila učencev šole GM, Poročilo o šolskem letu 1931/32 ob 50 letnici njenega obstoja, Državni konservatorij v Ljubljani, Šola GM v Ljubljani.

Programmbuch l. Rokopisna zapuščina Romana Klasinca. Hrani sin Tomislav Klasinc.

Redni letni občni zbor Glasbene Matice. *Mariborski večernik Jutra* l. 8, št. 152 (9. 7. 1934), str. 3.

Rokopisna zapuščina Romana Klasinca. Hrani sin Tomislav Klasinc.

Studen, M. 1993. Vasilij Mirk. *ES 7*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Šef, Marjana. 2006. *Oton Bajde* (diplomsko delo). Maribor: Pedagoška fakulteta UM.

Šef, Marjana. 2006. *Oton Bajde* (diplomsko delo). Maribor: Pedagoška fakulteta UM.

Škulj, Edo. 1999. Drago Mario Šijanec. *ES 13*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Špendal, Manica. 1984. Josip Hladek Bohinjski. *Leksikon jugoslavenske muzike I*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža".

Musikdirektor Josef Hladek Bohinjski. Marburger Zeitung l. 80, št. 30 (8. 2. 1940), str. 4.

Špendal, Manica. 1984. Nada Jevdenijević–Brandl. *Leksikon jugoslavenske muzike*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod “Miroslav Krleža”.

Špendal, Manica. 1987. Emerik Beran. *ES 1*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Špendal, Manica. 1988. Hinko Druzovič. *ES 2*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Špendal, Manica. 1991. Roman Klasinc. *ES 5*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Špendal, Manica. 1991. Razvoj glasbenega življenja v Mariboru. *Maribor skozi stoletja*. Maribor: Založba obzorja.

Špendal, Manica. 2002. Roman Klasinc. *ES 5*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Špendal, Manica. 2002. Marica Lubej. *ES 6*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tajniško poročilo za občni zbor GM ljubljanske z dne 7. februarja 1931. Hrani NUK v Ljubljani.

Turk, J. Od Fjorda do Druzovičeve. *Večer* l. 42, št.196 (23. 8. 1986), str. 23.

Summary

The introduction of the Slovene educational system and government as well as the rising of Slovenian cultural effort had accomplished the conditions for the enforcement of Slovene culture in Maribor, too. Several forms of cultural activities in the town burst into life. Out of very humble basics, a music life was organized, which formed several music and choral societies during both wars. Immediately after 1918 the formers of the post-revolutionary cultural history of Maribor, started filling the emptiness that existed after some German organizations were abolished. One of these was the society Philharmonischer Verein, which was responsible for the systematical music education and artistic music life of the population situated there, till its cessation in 1918. The establishment of the society Glasbena matica Maribor (GM), which with its way of organizing was a follower to the mentioned Society, filled the educational and cultural gap of the musical Maribor.

Educating a great number of musicians, the GM essentially contributed to the salvation of problems in the area of musical education and therefore also concert activities in this part of Slovenia. It educated young musicians and thus gradually and with quality filled the existing gaps. Moreover, the music school essentially increased the number of music teachers and at the same time educated the concert public in Maribor. The 322 students that were registered in the first school year only certify that this town by the river Drava needed that kind of educational institution. The work was build up on a systematical and qualitative base, which can also be proved by the presence of the most important musicians in Maribor at that time (Hinko Druzovič, Emerik Beran, Viktor Parma, Ferdo Herzog), which had in mind a school organization like the European one. As we try to sum up the efforts of the GM Maribor, which it had shown in the educational area, we have to

bare in mind the political and social circumstances as well as the insufficiency of the Slovene and general cultural tradition of Maribor. We have to emphasize the lack of qualified cadre and financial resources, which often caused disharmony within the society. There was also a problem with the society's premises which was too small and was cancelled in the late 30s. In spite all that the school GM Maribor gained a respectable position in the Slovenian place. The students not only participated on school shows but also, mostly the most successful ones, performed on the society shows of GM and other educational institutions. Participating in the choir and society orchestra as well as chamber orchestra they presented the main body of musical performers and educated persons in Maribor. The functioning of the GM Maribor is comparable with its model in Ljubljana. Both institutions were, regarding to the number of population, attended by the same amount of students; the number of teachers employed was also equal. These facts are proof for a reasonable organization and the rapid growth of musical education in Maribor. As regards the teaching methods on the music school GM Maribor we can only suspect that they were in accordance with the education and experience of individual teachers. There is no detailed information about the teaching methods, used didactic materials or literature. In connection with didactic methods it is only possible to present very rare attempts of editions of pedagogical materials in GM Maribor. The activities of the music school GM and all its happenings were carefully observed by the Slovene and German journalists. Reviews were signed by some reputable music artists, what also shows the effort and responsible work of the institution that lies beneath.

The fundamentals of educating the musical youth in town and its neighborhood lied in the hands of leading pedagogues of the music school GM Maribor. They were educated and respected musicians, leaders of different institutions and orchestras, solo artists, composers and later professors on different academies and some of the most reputable Slovene music personalities of the 20th century (Fran Topič, Jan Šlais, Ružena Šlais, Emerik Beran, Hinko Druzovič, Franjo Serajnik, Josip Hladek Bohinjski, Vasilij Mirk Karol Pahor, Ubald Vrabec, Taras Poljanec, Oton Bajde, dr. Roman Klasinc, Čenda Šedlbauer, Marjan Kozina, Fanika Brandl, Marija Finžgar and Zora Ropas). Their musical-educational achievements are finally nationally and internationally proved by their students; former students of the music school GM Maribor (soprano Marica Lubej, actress and singer Elfie Mayerhofer, bas-baritone Tomislav Neralić, tenor Hieronim (Noni) Žunec, violoncellist Oton Bajde, bassoonist Ivan Turšič, violinist Slavko Zimšek, pianist and pedagogue dr. Roman Klasinc, piano pedagogue Darinka Bernetič, conductor and pedagogue Drago Mario Šijanec and Vlado Požar, Jože Šalamun, Ivan Pal, Filip Bernard, Dragica Rakuša, Anton Zapletal, Cvetana Mihelič and others.